

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

בס"ד

פרשת חוקת – אין עוד מלבדו – שנת תשע"ב.

פרשת חוקת – איך גוברים על ענקים – שנת תשפ"א.

השיעורים נכתבו

לרפואת

להצלחת

לעילוי נשמת

ר' משה בן שוקת חיה וב"ב
יוסף בן טובה וסיון בת שרה וב"ב
תומר בן פלורנס
! ימלא ה' כל משאלות לבם לטובה

אורן חמו בן זהרי
שמעון ניסים בן טויה
בנימין כהן בן יעקב
רחל בת נחמה
יצחק קדוש בן מסעודה
אייל בן יעל יולנדה
משה בן בנימין
מרדכי יעקב בן אברהם אליהו
יעקב בן סלמן
טובה בת אהרן
אהרן יוסף בן משה דוד הכהן
אלי סולטן בן אסתר
רותי בת חסיבה
יצחק בן שלמה ואסתר
יצחק בן שאול
ישראל בן שמחה
שאול בן מרדכי אריה
יפה שניידל בת יצחק
אסתר בת קמרה
עמנואל בן שפרה
ניר בן פלורנס
ת.נ.צ.ב.ה

המעוניינים לתרום להפצת העלון השבועי

יוכלו להתקשר:

0504-170-270

כ"כ ניתן לתרום בכל מכשירי 'קהילות' בקופה
'ע"ש' ברוך שאמר

פרשת חוקת – אין עוד מלבדו – שנת תשע"ב.

ברוריה בת מלכה
ציפורה פייגא בת הדסה
רונית בת מזל
וועלוועל וואלף זאב בן לאה
סיגלית בת ציפורה
איתי בן אהובה
אורי בת ורד
נועם בן מיכל
ירחמיאל דניאל בן טובה באשה
סמי בן סימי
שירה בת שרה וב"ב
ניתאי בן שרון
רחל בת אסתר
לאה שרה בת חנה
אריה יהודה בן רחל

ממשיכה התורה ואומרת: {כא, א} וישמע הכנעני מלך ערד ישב הנגב כי בא ישראל דרך האתרים וילחם בישראל וישב ממנו שבי.

אומר רש"י – וישמע הכנעני. שמע שמת אהרן ונסתלקו עניי כבוד וכו', כדאיתא בראש השנה (דף ג א). ועמלק מעולם רצעת מרדות לישראל, מזמן בכל עת לפרענות: ישב הנגב. זה עמלק, שנאמר (במדבר יג, כט) עמלק יושב בארץ הנגב. ושנה את לשונו לדבר בלשון כנען, כדי שיהיו ישראל מתפללים להקדוש ברוך הוא לתת כנענים בידם והם אינם כנענים, ראו ישראל לבושיהם כלבושי עמלקים ולשונם לשון כנען, אמרו נתפלל סתם, שנאמר אם נתן נתן את העם הזה ביד.

פירוש הדבר, עמלק בא להילחם עם ישראל רק הוא לא רצה שישראל יתפללו לקב"ה, היות והוא ידע שאם הם יתפללו – הקב"ה יושיע אותם, לכן הם הלכו והתחפשו לכנענים. אמנם לא תחפושת מושלמת; הם לבשו בגדים של עמלק אבל דיברו בכנענית – בעצם הם היו עמלקים מחופשים לכנענים.

אליבא לשיטת רש"י, הלבוש שלהם היה של עמלקים. אבל **תוספות** במסכת ר"ה¹ סובר אחרת ואומר, שהם החליפו גם את הבגדים וגם את השפה – ולמה הם עשו זאת? היות והם האמינו בכוח התפילה של עם ישראל; אמרו: "אם יתפללו עם ישראל לקב"ה שיושיע אותם מיד הכנענים (והרי הם עמלקים) – כך נצליח לגבור עליהם!" – מכאן לומדים רבותינו, שאדם צריך לפרט בתפילתו את בקשותיו².

בא הספר **אמרי שמאי** ומביא ראייה לדברים מדברי המדרש;

אומר האמרי שמאי – המתפלל צריך שיהיו דבריו ברורין שאי אפשר לטעות בהן כדי שלא תצא תקלה בתפילתו, כדאיתא במדרש אסתר רבה {פרשה ז, אות כ"ד}: משל לאדם שהיה מהלך בדרך ונתייגע, אמר: הלואי שהיה לי כעת חמור. עבר רומאי שאתו ילדה עייר וצויה שההלך ירכיב על כתיפו את העייר, אמר: תפילתי נתקבלה, אולם אני לא התפללתי כראוי ולא פרטתי אם שיהא לי חמור שארכב עליו או חמור שירכיבו עלי, ע"כ.

פרשת השבוע שנקרא בע"ה בשבת זו, פרשת חקת. בתחילתה, עוסקת הפרשה בתחילתה, במצות פרה אדומה.

פותחת הפרשה במילים: {יט, ב} זאת חקת התורה וגו'; לא נאמר 'זאת חקת הפרה', ורבותינו לומדים מכאן שכל מצוותיה של תורה הן חוקים. פירוש הדבר, כאשר האדם מקיים גם את המצוות שנקראות בשם 'משפטים' וגם את המצוות שנקראות בשם 'עדויות', את הכל צריך לקיים כמצוה שהיא 'חוק' – שאין לנו רשות לערער אחריו.

מיד לאחר הענין של פרה אדומה, עוסקת התורה בהסתלקותה של מרים הנביאה; מרים נפטרה בי' בניסן, ובאותו הרגע, אומרת התורה: {במדבר כ, א} ויבאו בני ישראל כל העדה מדבר צן בחדש הראשון וישב העם בקדש ותמת שם מרים ותקבר שם: {ב} ולא היה מים לעדה ויקהלו על משה ועל אהרן.

עם ישראל צמא למים, והיות וכך מגיע חטא מי מריבה; במקום לדבר אל הסלע, משה ואהרן מכים בסלע – {שם יב} ויאמר ה' אל משה ואל אהרן יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם.

מיד לאחר מכן, עוסקת התורה בהסתלקותו של אהרן הכהן שנפטר בר"ח אב; אומרת התורה: {שם כג} ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בהר הקר על גבול ארץ אדום לאמר: {כד} יאסף אהרן אל עמיו כי לא יבא אל הארץ אשר נתתי לבני ישראל על אשר מריתם את פי למי מריבה: {כה} קח את אהרן ואת אלעזר בנו והעל אתם הר הקר: {כו} והפשט את אהרן את בגדיו והלבשתם את אלעזר בנו ואהרן יאסף ומת שם: {כז} ויעש משה כאשר צוה ה' ויעלו אל הר הקר לעיני כל העדה ... {כט} ויראו כל העדה כי גוע אהרן ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל.

אומרת הגמרא {מסכת תענית ט, א} – ר' יוסי בר' יהודה אומר: שלשה פרנסים טובים עמדו לישראל אלו הן: משה ואהרן ומרים, וג' מתנות טובות ניתנו על ידם ואלו הן: באר וענן ומן. באר בזכות מרים, עמוד ענן בזכות אהרן, מן בזכות משה. מתה מרים, נסתלק הבאר, שנאמר {במדבר כ-א} ותמת שם מרים וכתוב בתורה ולא היה מים לעדה, וחזרה בזכות שניהן בזכות משה ואהרן. מת אהרן, נסתלקו עניי כבוד, שנאמר {במדבר כ-א} וישמע הכנעני מלך ערד. מה שמועה שמע? שמע שמת אהרן ונסתלקו עניי כבוד וכסבור ניתנה לו רשות להלחם בישראל, והיינו דכתיב {במדבר כ-כט} ויראו כל העדה כי גוע אהרן ... מת משה נסתלקו כולן...

¹ דף ג ע"א ד"ה 'וישמע הכנעני מלך ערד'.

² **ברוך שאמר**: וכך כותב הזוהר הקדוש {וישלח קס"ט ע"א}: "הצילני נא מיד אחי מיד עשו {בראשית ל"ב י"ב}, מי שמתפלל תפילתו צריך לפרש דבריו כראוי, ת"ח דוד המלך אמר: "יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך {תהלים י"ט ט"ו}; "היו לרצון אמרי פי" – אלו הם דברים שהם מפורשים, "והגיון לבי" – אלו הם דברים שהם סתומים, שאין אדם יכול לפרש אותם בפיו וכו'. על כן צריך להיות דבר שהוא מפורש בפה.

בכל אופן, עם ישראל מתפלל לקב"ה והקב"ה שומע את תפילתם, ונלקחת בשבי רק שפחה אחת, כדפירש"י: **וישב ממנו שבי**. אינה אלא שפחה אחת.

עלינו לדעת, שכל אומה שבאה להילחם עם ישראל, יש לכך סיבה. אין מלחמה שבאה על ישראל ללא סיבה – כל דבר מכוון מאת הבורא ית'. אבל ישנו דבר א' חריג במיוחד; כתב רש"י: "ועמלק מעולם רצועת מרדות לישראל..." – מה פירוש הדבר?

נאמר בפס' {קהלת ז, יד} **זֶה לַעֲמֶלֶת זֶה עֲשֵׂה הָאֱלֹהִים**; כמו שעם ישראל נחשב לראשית³, כך כנגד זה יש את עמלק שנחשב ג"כ כראשית, כמ"ש {במדבר כד, כ} **רִאשִׁית גֹּיִם עֲמֶלֶק וְאַחֲרֵינוּ עֲדֵי אֲבֹד**. כשה'ראשית' של עם ישראל לא מתנהג כהוגן – מיד מגיע ה'ראשית' שכנגדו – עמלק, שמשמש כרצועת מרדות כנגד עם ישראל!

דבר נוסף שמובא בחז"ל, למה נסמכה פרשת עמלק לפרשת ביכורים בפר' 'כי תבוא'?

אומר **המושב זקנים** {ריש פר' כי תבוא} – למה נסמכה פרשת בכורים לפרשת עמלק? לומר לך עמלק נקרא ראשית שנאמר {במדבר כד, כ} ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד, והבכורים נקראים ראשית שנאמר ולקחת מראשית, ויבא ראשית בכורים ויאבד ראשית עמלק.

מצאנו בתורה ג' פעמים שעמלק מגיע; הפעם הראשונה היא בפר' בשלח, שנאמר {שמות יז, ח} **וַיָּבֹא עֲמֶלֶק וַיִּלָּחֶם עִם יִשְׂרָאֵל בְּרִפְדִּים**; עמלק בא ממרחק של ארבע מאות פרסה (1600 ק"מ) כדי להילחם עם ישראל. מה הם רוצים???

מובא בחז"ל, שעמלק בא לקיים את צוואת סבתו – תמנע:

כותב **ההדר זקנים מבעלי התוספות** – **ויבא עמלק**. נמצא במדרש, עשו השביע את אליפז בנו להרוג את יעקב. לפי שרימהו מן הבכורה. וא"ל: בני בכורי, אם תהרגו תשוב לך הבכורה. הלך אליפז נתייעץ עם תמנע אמו, והיא מנעתו ואמרה לו: בני, יעקב גבור ממך ויהרגך. ואביך הרשע אם לא היה ירא ממנו פן יהרגו, היה חפץ להורגו מידו יותר מעל ידי אחרים. מה עשה אליפז? כדי לקיים מצות אביו ושבועתו, הלך אל יעקב ונטל ממנו כל ממנו ועני חשוב כמת. כיון שראה עשו שלא עשה אליפז מצותו, הלך לעמלק בן אליפז וא"ל שיהרג יעקב. נתרצה עמלק לדברי זקנו עשו, ונשבע לו שיהרגו. כששמעה תמנע הדבר הרע, הזהירה בו כמו שעשתה לאלפז ולא קבל דבריה. אמרה לו: חוב גדול מוטל על זרעו של אברהם, כדכתיב "ועבדום וענו אותם". ואם

³ **ברוך שאמר**: כדפירש"י: **בראשית ברא**. בשביל התורה שנקראת (משלי ח כב) ראשית דרכו, ובשביל ישראל שנקראו (ירמיה ב ג) ראשית תבואתו.

תיהרג יעקב, הרי החוב מוטל עליך ועל זרעו של עשו, כי אתם מזרע אברהם. ולכך המתין עד אחר השיעבוד שנפרע החוב ויצאו ממצרים, ויבא עליהם להנקה משבועתו. והיינו דכתיב "ויבא עמלק".

נשאלת השאלה – מבחינת עמלק מובן – הוא בא לקיים צוואה. אבל למה נתן הקב"ה ביד עמלק לפגוע בישראל?

היות ובפסוק קודם אמרו ישראל {שמות יז, ז} **הִישׁ ה' בְּקִרְבָּנוּ אִם אֵין**, לכן שלח להם הקב"ה את עמלק;

אומר רש"י – **ויבא עמלק** וגו'. סמך פרשה זו למקרא זה, לומר תמיד אני ביניכם ומזמן לכל צרכיכם, ואתם אומרים {פסוק ז} הִישׁ ה' בְּקִרְבָּנוּ אִם אֵין, חייכם שהכלב בא ונושך אתכם ואתם צועקים אלי ותדעון היכן אני. משל לאדם שהרכיב בנו על כתפו ויצא לדרך, היה אותו הבן רואה חפץ ואומר, אבא טול חפץ זה ותן לי, והוא נותן לו, וכן שניה וכן שלישית, פגעו באדם אחד, אמר לו אותו הבן ראית את אבא. אמר לו אביו אינך יודע היכן אני, השליכו מעליו ובא הכלב ונשכו.

פירוש הדבר, בכל מקום שעם ישראל לא מתנהגים בביטחון מוחלט בקב"ה – מגיע עמלק!

הפעם השנייה שמגיע עמלק – בפרשת שלח; בסוף פרשת שלח, לאחר שנגזר על עם ישראל להישאר במדבר ולמות שם, מגיעה קבוצת אנשים ומחליטה בכל זאת לעלות להר ולהילחם; אומרת התורה: {במדבר יד, מ} **וַיִּשְׁכְּמוּ בִּבְקֹר וַיַּעֲלוּ אֶל רֹאשׁ הָהָר לֵאמֹר הֲנֵנוּ וְעַלֵּינוּ אֵל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר ה' כִּי חֲטָאנוּ ... {מד} וַיַּעֲפֹלוּ לַעֲלוֹת אֶל רֹאשׁ הָהָר וְאֶרֶן בְּרִית ה' וּמֹשֶׁה לֹא מָשׁוּ מִקֶּרֶב הַמַּחֲנֶה: {מה} וַיֵּרֶד הָעֲמֶלֶק וְהַכְנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב בְּהָר הַהוּא וַיָּכּוּם וַיַּחֲטֹם עַד הַחֲרָמָה**.

נשאלת השאלה – מה רוצה עכשיו עמלק, למה הוא הגיע?

פשוט מאד, אם עם ישראל לא שומע בקול הקב"ה – להישאר במדבר ושם למות – מיד מגיע עמלק!

אם ככה, נשאלת השאלה – מה קרה כאן [בפרשת השבוע], שעמלק הגיע – איזה עוון היה בידם?

כדי להבין את יסוד הדברים, נצטרך ללמוד כמה סוגיות בפרשת עקב:

אומרת התורה: {דברים י, ו} **וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נָסְעוּ מִבְּאֵרֶת בְּנֵי יַעֲקֹב מוֹסְרָה שֵׁם מֵת אֶהֱרֹן וְגו'.**

נשאלת השאלה – מה פירוש "שם מֵת אֶהֱרֹן", הרי קראנו כאן בפרשה שאהרן מת בהר ההר?

כותב קרבן העדה – והרג. שבטו של לוי בישראל שמונה משפחות דלא קחשיב בחומש הפיקודים מבנימין כי אם חמש והוא בעשרה ירד למצרים ואצבון לגד וישוה לאשר ואהוד משמעון.

יוצא א"כ, שיי"ב משפחות נכחדו מן העולם בגלל הרצון של עם ישראל לחזור בחזרה למצרים!

לאחר שעם ישראל חוזרים בחזרה, אומרת התורה: {במדבר כא, ד} **וַיִּסְעוּ מֵהָר הַהוּא דֶּרֶךְ יָם סוּף לְסַבֵּב אֶת אֶרֶץ אֲדוֹם וַתִּקְצַר נַפְשׁ הָעָם בַּדֶּרֶךְ.**

נשאלת השאלה – על מה קצרה נפשם בדרך?

אומר רש"י – ותקצר נפש העם בדרך. בטורח הדרך שהקשה להם. אמרו עכשו היינו קרובים להכנס לארץ ואנו חוזרים לאחורינו כך חזרו אבותינו ונשתהו שלשים ושמונה שנה עד היום, לפיכך קצרה נפשם בעניי הדרך.

{שם ה} **וַיְדַבֵּר הָעָם בְּאַלְהֵים וּבַמֶּשֶׁה לֵּמָּה הָעֲלִיתֵנוּ מִמִּצְרַיִם לָמוֹת בְּמִדְבָּר כִּי אֵין לָחֶם וְאֵין מַיִם וְנִפְשָׁנוּ קָצָה בְּלָחֶם הַקֶּלֶקֶל.**

נשאלת השאלה – על מה בדיוק הם מתלוננים, הרי יש לחם ויש מים בזכות משה?!

אומר רש"י – בלחם הקלקל. לפי שהמן נבלע באיברים קראוהו קלקל. אמרו עתיד המן הזה שיתפח במעינו, כלום יש ילוד אשה שמכניס ואינו מוציא.

ועוד יש לשאול, מה פתאום הם התעוררו עכשיו – ל"ט שנים אתם אוכלים את המן ואף א' לא התפוצץ, אז מה קרה עכשיו?!

השאלה מתעצמת עוד יותר, לאור דברי רש"י:

אומרת התורה: {במדבר כ, א} **וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל הָעֵדָה מִדְבָּר צֵן בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן וְגו'.**

אומר רש"י – כל העדה. עדה השלמה, שכבר מתו מתי מדבר ואלו פרשו לחיים.

כותב המדרש {ילקוט שמעוני, חוקת, רמז תשס"ג} – **כל העדה – צדיקים וכשרים.**

מדובר על הקבוצה שלאחר כל אלו שמתו במדבר – על אותה קבוצה שהיתה פחות מגיל עשרים דאז – הם פתאום באים ואומרים: "**וְנִפְשָׁנוּ קָצָה בְּלָחֶם הַקֶּלֶקֶל**" – על מה יש להם להתלונן?!

הבאנו את דברי חז"ל, שכשמת אהרן נסתלקו ענני הכבוד וחזרו בזכותו של משה. אבל כשהם חזרו אחורנית שמונה מסעות, ענני הכבוד לא ליוו אותם; ענני הכבוד ליוו אותם

אומר רש"י⁴ – דרך ים סוף. כיון שמת אהרן ובאה עליהם מלחמה זו חזרו לאחוריהם דרך ים סוף, הוא הדרך שחזרו להם כשנגזר עליהם גזרת מרגלים, שנאמר (דברים א, מ) ויסעו המדברה דרך ים סוף. וכאן חזרו לאחוריהם שבע מסעות, שנאמר (שם י, ו) ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן. וכי במוסרה מת, והלא בהר ההר מת, אלא שם חזרו והתאבלו עליו והספידוהו כאלו הוא בפניהם. וצא ובדוק במסעות ותמצא שבע מסעות מן מוסרה עד הר ההר.

כותב רש"י {פרשת עקב} – שם מת אהרן, והלא בהר ההר מת, צא וחשוב ותמצא שמונה מסעות ממוסרה להר ההר. אלא, אף זו מן התוכחה, ועוד זאת עשיתם כשמת אהרן בהר ההר לסוף ארבעים שנה ונסתלקו ענני כבוד, יראתם לכם ממלחמת מלך ערד ונתתם ראש לחזור למצרים, וחזרתם לאחוריהם שמונה מסעות עד בני יעקן ומשם למוסרה, שם נלחמו בכם בני לוי והרגו מכם ואתם מהם, עד שהחזירו אתכם בדרך חזרתכם, ומשם חזרתם הגדגדה הוא חור הגדגד.

רש"י אמנם לא מפרט מה היה באותה מלחמה עם בני לוי. אבל הירושלמי מספר סיפור מצמרר:

מספר הירושלמי {מסכת סוטה פ"א ה"י} – ובני ישראל נסעו מבארת בני יעקן מוסרה שם מת אהרן. וכי במוסירות מת אהרן? והלא בהר ההר מת! הדא היא דכתיב {במדבר לג} ויעל אהרן הכהן אל הר ההר וימת שם, אלא כיון שמת אהרן נסתלקו ענני הכבוד וביקשו הכנענים להתגרות בישראל. הדא היא דכתיב {במדבר כא} וישמע הכנעני מלך ערד ישב הנגב כי בא ישראל דרך האתרים. מהו דרך האתרים? שמע שמת אהרן התייר הגדול שלהן, שהיה תר להן את הדרך שהעננים היו בזכותו, והעננים הראו להם את הדרך. וכששמעו שמת אהרן אמרו בואו ונתגרה בהן. וביקשו ישראל לחזור למצרים ונסעו לאחריהן שמונה מסעות. ורץ אחריהן אחריו אלה שפנו למצרים שבטו של לוי והרג בהן שמונה משפחות. אף הן הרגו ממנו ארבע משפחה אחת נעקרה לגמרי, והיא משפחת השמע. וממשפחות עמרם ויצהר ועוזיאל מתו רובם ונשארו מתי מספר **הדא היא דכתיב {ד"ה א' כו} לעמרמי יצהרי לחברוני לעזיאל ללמדך שבימי דוד נתוספו ונתרבו, ולכן מחשיב אותם כמשפחות. **אימתי חזרו להיות משפחות? בימי דוד ... אמרו ישראל, כשחזרו למוסרה מי גרם לנו כל הדמים הללו? אמרו, על שלא עשינו חסד עם אותו הצדיק שלא הספידו את אהרן כראוי והלכו וקושרו לו הספד וגמלו לצדיק חסד והעלה עליהן הכתוב כאילו מת שם ונקבר שם, שגמלו לצדיק חסד במקום המיתה.****

⁴ במדבר כא, ד.

הפקר לכל העולם ואין לאדם מחיה זולתם כבר נסתפקו ממנו כשמתה מרים שנסתלק הבאר, ומאחר שכל עניינו נמשכן אחר העונש והשכר הנה אנו מחודשים בהנהגה יותר משאר האומות. ועוד כי אותו הלחם הבא אלינו דבר יום ביומו לחם קלוקל הוא ועתיד הוא להתקלקל בבני מעים ונפשנו קצה בו, וכי יש ילוד אשה שמכניס ואינו מוציא וזו היא הדבה שהוציאו במן שהיה להם לכבוד ומעלה היו נותנין בו דופי, כי למעלת דור המדבר שהיו כמלאכי השרת היה המן בא להם דבר יום ביומו כדי שיהיו עיניהם תלויות תמיד אל ה' כענין שכתוב {תהילים קכ"ג} הנה כעיני עבדים אל יד אדוניהם וגו', והענין היה להם להרגיל נפשם במדת הבטחון והאמונה בשם יתברך.

כותב לנו רבינו בחיי כלל – עם ישראל לא רצו שהמן ירד פעם ביום; עם ישראל רצו מן פעם בחודש – פעם בשנה, אבל שתרד כמות שתספיק להם לזמן ממשוך – ולמה? כדי שלא להיות תלויים בבורא ית' כל הזמן! – אם זה מה שהם בקשו, הביא עליהם הקב"ה את הנחשים השרפים; האמת היא, שאלו ממש דברי הגמרא במסכת יומא:

אומרת הגמרא {מסכת יומא עו, א} – שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחאי: מפני מה לא ירד להם לישראל מן פעם אחת בשנה? אמר להם: אמשול לכם משל למה הדבר דומה, למלך בשר ודם שיש לו בן אחד. פסק לו מזונותיו פעם אחת בשנה ולא היה מקביל פני אביו אלא פעם אחת בשנה. עמד ופסק מזונותיו בכל יום והיה מקביל פני אביו כל יום. אף ישראל מי שיש לו ארבעה וחמשה בנים היה דואג ואומר שמא לא ירד מן למחר ונמצאו כולן מתים ברעב נמצאו כולן מכוונים את לבם לאביהן שבשמים.

אם ככה, כל מטרת ירידת המן בכל יום היתה כדי שיכוונו עם ישראל את לבם לאביהם שבשמים! – אבל את זה הם לא רצו. הם לא רצו לחיות במתח – 'האם ירד היום או לא ירד היום מן' – ולכן אמרו: "וּנְפִשְׁנוּ קֶצֶה בְּלֶחֶם הַקֶּלֶקֶל".

אומרת התורה: {כא, ו} וַיִּשְׁלַח ה' בָּעָם אֶת הַנְּחָשִׁים הַשָּׂרְפִים וַיִּנְשְׁכוּ אֶת הָעָם וַיָּמָת עִם רַב מִיִּשְׂרָאֵל.

נשאלת השאלה – מה פירוש "הנחשים השרפים" – מזה בדיוק?

אומר השפתי כהן – כנגד שדברו באלהים – הנחשים, וכנגד שדברו במשה – השרפים. שחס הקב"ה על כבוד הצדיקים יותר מכבודו, וכמו שמצינו בירבעם שהיה עומד ומקריב על המזבח לע"ז לא יבשה ידו, וכיון ששלח ידו באיש האלהים ואמר תפשוהו יבשה ידו⁵. כן כאן, על כבודו שדברו בו – שלח

בדרכם לארץ ישראל – לא בדרך חזרה למצרים. ממילא, אם לא היו ענני הכבוד, לא היה מי שיסכך עליהם מלמעלה – זו היתה הפעם הראשונה שהם נחשפו לשמש;

אומרים חז"ל {תנחומא, במדבר, אות ב} – אמר רבי ברכיה הכהן בשם רבי לוי, מלך בשר ודם שיש לו מדינה, והוא משלח לתוכה בני אדם גדולים, שיהיו נושאים משאם ועושים משפטים, מי צריך להיות זקוק במזונותיהם, לא בני המדינה. והקדוש ברוך הוא לא עשה כן, אלא שלח למשה ואהרן ומרים, שנאמר: ואשלח לפניך את משה אהרן ומרים {מכה ו, ד}, שבזכותן ישראל מתנהגין. המן בזכות משה. תדע לך, שכיון שנסתלק משה, מה כתיב שם, וַיִּשְׁבֹּת הָמָן מִמַּחֲרַת {יהושע ה, יב}. הענין בזכות אהרן, שכשנסתלק אהרן מה כתיב שם, וַתִּקְצַר נֶפֶשׁ הָעָם בַּדֶּרֶךְ {במדבר כא, ד}, שהיתה השמש זורחת עליהם. והבאר בזכות מרים, שנאמר: וַתָּמָת שָׁם מַרְיָם וַתִּקְבֹּר שָׁם, וְלֹא הָיָה מִיָּם לַעֲדָה {שם כ, א-ב}. והיאך היתה הבאר עשויה. כמין סלע כמין כנרת, או כדורת, והיתה מתגלגלת וכאה עמקן במסעות. כיון שהיו הדגלים חונין והמשכן עומד, היה אותו הסלע בא ויושב לו בחצר אהל מועד, והנשיאים באין ועומדין על גבה ואומרים: עלי באר ענו לה {שם כא, יז}, והיה עולה. ואחרי כן הבאתי להם שלמים. הייתי לישראל {ירמיה ב, לא}, שמא כמדבר נהגתי אתכם. אם ארץ מאפליה {שם}, לא אני בכבודי הייתי מאיר לכם מאפלקם, שנאמר: וה' הולך וגו' {שמות יג, כא}.

אם ככה, פתאום אין עננים – אין מה שיגן מפני השמש – אין מזגן, חום אימים! פתאום מתחילים ללכת ברגל, הרגליים מתחילות לכאוב; פתאום יש קוצים וברקנים, פתאום יש נחשים, פתאום יש גבהות וכו' – ממילא, הם התחילו להתלונן – "וַתִּקְצַר נֶפֶשׁ הָעָם בַּדֶּרֶךְ". אבל באותו רגע שהם חזרו בחזרה לכיוון ארץ ישראל, אז חזרו ענני הכבוד המן והבאר; במשך חצי שנה עד הכניסה לארץ ישראל לא חסר להם מאומה – עד פטירתו של משה רבינו, שהסתלקו עמו ג' המתנות הטובות.

הייתי רוצה להביא כמה שורות מדברי רבינו בחיי, ומהם להתקדם:

כותב רבינו בחיי – כי אין לחם ואין מים. יש לתמוה והלא המן היה יורד להם בכל יום ויום, גם רבוי המים היה להם מנס הסלע שנתחדש להם עתה. אבל זו היתה תלונתם, אמרו הנה ענינו משונה, אין לנו לחם ומים כשאר האומות, כי שאר האומות אם היו זכאין או חייבין יש להם לחם לשובע ואצל"ל המים, אבל אנו עיקר כל הנהגותינו ומאכלנו ומשתנו בענין מחודש, כי אין לנו לחם ביום אחד לימים הרבה כשאר האומות שנפשם שבעה בספוק המזון שרואין בין ידיהם ועמהם, ואינו עמנו כי אם דבר יום ביומו, ואפילו המים שהן

⁵ ברוך שאמר: כפי שמביא המדרש תנחומא בהרחבה {תולדות, אות יב} – וְכִשְׁהִקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חָפֵץ, אִף הַיָּדִים אֵינָן בְּרִשְׁתּוֹ שֶׁל אָדָם. אִימָתִי? קִשְׁבָּא עַדוּ הַנְּבִיא אֶצֶל יִרְבְּעָם, דְּכָתִיב: וְהָנָה אִישׁ

ומה לגבי ה'בונוסים'? אחרי שאתה נותן לו מכת חשמל, אתה אומר לו: "תשמע, אם תרים את רגל ימין – תקבל ב'בונוס'"; כל בעל חיים יודע, שאם הוא יעשה תרגיל יותר קשה, הוא יקבל אוכל טוב יותר. היות וכך, הנחש הוא לא בר אילוף כי אין שום 'בונוס' לתת לו – כי כל מה שהוא יאכל, יהיה עבורו אותו טעם!

אמרתי את הדברים האלה בא' השיעורים, קפץ א' התלמידים ואמר לי: "לא נכון, אפשר לאלף נחשים!"; הוא היה בהודו, ושם באמצע הרחוב יושבים אנשים עם ג'לביות על הראש, ומחללים בחליל לנחשי קוברה ולפי המנגינה הקוברה רוקד.

אמרתי לו: "אם חז"ל אמרו שא"א אפשר לאלף נחש – אז א"א!"; התקשרתי ללכוד נחשים ושאלתי אותו אם אפשר לאלף נחשים; אמר לי: "לא!"

"אז מזה כל הריקודים שעושים איתם בהודו?", שאלתי; הוא הסביר לי שמוציאים להם את הארס, קושרים להם את הזנב לתוך הכלי כך שלא יוכלו לברוח, וכל תזוזה שהוא זז עם החליל – הנחש זז איתו; כולם מתלהבים וחושבים שהוא מכיר את המנגינות – אבל זה לא נכון! הוא לא יכול להכיר שום מנגינה – הוא חרש! אלא מה? הוא פשוט מגיב לכל תזוזה של החליל!

עד כאן לגבי אילוף נחשים ©

בא החידושי הרי"מ ומביא את הגמרא במסכת יומא:

אומרת הגמרא {מסכת יומא עה. א} – תניא אמר רבי יוסי: בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם, מדת בשר ודם מקניט את חברו יורד עמו לחייו אבל הקב"ה אינו כן קלל את הנחש עולה לגג מזונותיו עמו יורד למטה מזונותיו עמו.

אומר החידושי הרי"מ – וקשה מה קללה היא זו, והרי מזונותיו מזומנים תמיד, עולה לגג מזונותיו עמו, יורד למטה מזונותיו עמו. אמנם הקללה היתה בכך שהורחק מן הקדושה לגמרי עד שלא יצטרך אף פעם לישא עינו לשמים, כדרך ברואים אחרים המחפשים מזונותיהם ונושאים עיניהם השמימה, כנאמר {תהלים קד, כא} הכפירים שואגים לטרף ולבקש מאל אכלם. והנחש נתקלל שאין הקב"ה רוצה לשמוע את קולו כלל, בבחינת קח לך את שלך והסתלק מנגד עיני לבל אראך ולבל אשמעך.

אם ככה, הקללה שקולל בה הנחש זו הקללה הגדולה ביותר שיכולה להיות לכל בעל חי, שאין לו שום קשר עם הקב"ה! – דוגמא לכך אפשר ללמוד מהיונה, שלאחר ששילח אותה נח מהתיבה חזרה והביאה בפיה עלה זית – לומר לו: "מוטב

נחשים. ועל שדברו במשה שלח שרפים, שהנחש כשנושך יש לו תקנה, או ע"י לחש או ע"י סמנים. אבל השרפים מיד מטיל ארס ומיד שורף, ולזה אמר "וינשכו את העם" כנגד הנחשים, ואמר "וימת עם רב מישראל" כנגד השרפים. ואמר "הנחשים השרפים" בה"א הידיעה, לפי שאלו הנחשים היו עמהם במדבר, שנאמר "המוליכך במדבר הגדול וגו'" נחש שרף, ולא היו מזיקים. ועתה כשדברו, נתן להם רשות ונשתלחו ונתגרו בהם.

כותב הכלי יקר – וכנגד שתפלו על המאכל שולחו בהם נחשים שנאמר בו (ישעיה סה. כה) ונחש עפר לחמו, וכנגד שתפלו על המים שולחו בהם השרפים כי אין מים לכבות האש.

אומר רש"י – וינשכו את העם. יבא נחש שלקה על הוצאת דבה ויפרע ממוציאי דבה. יבא נחש שכל המינין נטעמים לו טעם אחד ויפרע מכפויי טובה, שדבר אחד משתנה להם לכמה טעמים.

קראתי פעם בא' המפרשים, שכל בעל חי הוא בר אילוף, מלבד חיה אחת – הנחש! תמיד חשבתי שא"א לאלף נחש מסיבה א' – כי הוא חרש; הייתי פעם אצל א' שמתעסק עם נחשים, שאמר לי – אם תיקח חצוצרה ותחצרץ לו באוזן כשהוא ישן – זה לא יזיז לו, הוא לא יתעורר מהשינה. אבל אם תבוא ממולו ותעשה לו כל מיני תנועות עם היד – ישר הוא יזנק!

אומר אותו מפרש, איך מאלפים בעלי חיים? או באמצעות מכת חשמל, או באמצעות 'בונוסים'; אתה אומר לפיל: "תשמע, אם אתה לא מרים עכשיו את רגל ימין – אני נותן לך זרם!" – הוא מקבל זרם פעם פעמיים, ואז הוא מתחיל כבר לפחד אז הוא מרים את הרגל; שלא תחשבו שהוא מכיר את ה'מאלף שלו' ובגלל זה הוא עושה מה שאומרים לו. הוא מכיר רק את ה'זרם'!

אלהים בא מיהודה בדבר ה' אל בית אל וירבעם עמד על המזבח להקטיר, ויקרא על המזבח בדבר ה' ויאמר מזבח מזבח כה אמר ה' הנה בן נולד לבית דוד ואשיהו שמו וזבח עליך את כהני הבמות המקטרים עליך ועצמות אדם ישרפו עליך (מלכים א יג, א-ב). ולמה מזבח מזבח שתי פעמים? מזבח שבבית אל ומזבח שבדן, שבהן היו אלו שני עגלים. ועצמות אדם, עצמות ירבעם אין כתיב כאן אלא אדם, מכאן שחלק כבוד למלכות. מיד אמר ירבעם, שוטה הוא זה. אמר לו: זה האות הנה המזבח נקרע ונשפך הדשן אשר עליו. והמזבח נקרע וישפך הדשן מן המזבח כמופת אשר נתן. ויהי כשמע המלך את דבר איש האלהים אשר קרא על המזבח בבית אל וישלח ירבעם את ידו מעל המזבח לאמר תפשהו ותיבש ידו אשר שלח עליו ולא יכל להשיבה אליו. קשהיה עומד ומקטיר לעבודה זרה לא יבשה ידו, וכיון שפשט אותה כנגד הנביא יבשה. מכאן אתה למד, שחס הקדוש ברוך הוא על כבוד אותו צדיק יותר מכבודו.

**וְכִן הִתְפַּלֵּל אֵל ה' וַיִּסַּר מֵעֲלֵינוּ אֶת הַנֶּחֱשׁ וַיִּתְּפַלֵּל מֹשֶׁה
בְּעַד הָעָם: {ח} וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה עֲשֵׂה לָךְ שָׂרָף וְשִׂים אוֹתוֹ
עַל נֹס וְהָיָה כָּל הַנִּשּׁוֹף וְרָאָה אוֹתוֹ וְחָי: {ט} וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה נֶחֱשׁ
נְחֹשֶׁת וַיִּשְׁמְהוּ עַל הַנֹּס וְהָיָה אִם נָשַׁךְ הַנֶּחֱשׁ אֶת אִישׁ
וְהִבִּיט אֶל נֶחֱשׁ הַנְּחֹשֶׁת וְחָי.**

הקב"ה אומר למשה רבינו לעשות שרף, אבל משה עושה
נחש – ולא רק נחש, אלא שהוא עושה נחש נחושת – ולמה
הוא שינה מהציווי?

אומר רש"י – נחש נחשת. לא נאמר לו לעשותו של נחשת,
אלא אמר משה הקדוש ברוך הוא קוראו נחש, ואני אעשנו
של נחשת, לשון נופל על לשון.

לכאורה לא מובן. למה שינה משה רבינו מהציווי?

אומר רבינו בחיי – עשה לך שרף. וכתב ויעש משה נחש
נחשת, הבין משה רבינו ע"ה כי רצון הש"י לעשות נחש, אלא
שלא רצה להזכירו בשם עצם שלו שהוא נחש לפי שהיה
סבת החטא וגרם מיתה לעולם, ועל כן אמר שרף – הזכיר
בשם תאר כי הוא בעל ארס שורף.

ועוד יש לשאול מדברי רש"י, מה פירוש הדבר 'לשון נופל
על לשון'?

מסביר המהר"ל {גור אריה} – פירוש כי השם מורה על העצם
הדבר ומכיון שהנחשת והנחש בשם אחד מורה על כי יש שווי
להם בדבר שלא לחנם נקרא נחושת והנחש בשם אחר,
שהרי כתיב וכל אשר יקרא האדם נפש חיה הוא שמו, תראה
מזה שהשמות נקראים על פי החכמה ולא לחנם ומפני זה
ראוי לעשות הנחש מנחושת כי יש יחוס זה לזה.

פירוש הדבר, אם אומר לנו **המהר"ל** שהנחש והנחושת הם
מאותו שורש, ממילא הם גם אותה מהות.

אמר לי כימאי אחד, כאשר הנחושת נעשית חלודה
החומרים שבתוכה שווים לארס הנחש!

**מכאן הייתי רוצה להציב כמה שאלות, ומהם יהיה לנו יסוד
נפלא בעבודת ה' – שימולב:**

במסכת ראש השנה – בפרק שלישי, שרובו ככולו עוסק
בעניני שופר, **אומרת הגמרא** {שם כט. א} – {שמות יז-יא} והיה
כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וגו'. וכי ידיו של משה
עושות מלחמה או שוברות מלחמה אלא לומר לך כל זמן
שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם
לאביהם שבשמים היו מתגברים ואם לאו היו נופלים.
כיוצא בדבר אתה אומר {במדבר כא-ח} עשה לך שרף ושים
אותו על נס והיה כל הנשוף וראה אותו וחי. וכי נחש ממית
או נחש מחיה אלא בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה

מר מזה ולא מתוך מתחת ידך⁶; נח היה שולח לה בכל
יום, ישירות לכלוב, גרגירים, ולמרות זאת אמרה היונה: "אני
מוכנה לאכול עלה זית מר, אבל להיות בקשר תמידי עם
הבורא ית'!" – אלו דברי גמרא מפורשת במסכת תענית;

אומרת הגמרא {מסכת תענית כה. ב} – **שמואל הקטן** גזר פעם
תעניתא מחמת עצירת גשמים, **וירדו להם גשמים** ביום
התענית **קודם הנץ החמה**, וממילא לא היו צריכים להשלים את
תעניתם **כסבורין** (חשבו) **העם לומר** שסימן **לשבחו של צבור**
הוא זה שנתן להם ה' את צרכיהם עוד קודם שהספיקו לבקש
עליהם. **אמר להם** שמואל הקטן: אין הדבר כן בהכרח, אלא
אמשול לכם [משל] למה הדבר דומה: לעבד שמבקש פרס
מרבו ולא רצה רבו לראות אותו. **אמר להם** לשאר עבדיו: **תנו לו**
לעבד את מה שהוא מבקש, **ואל אשמע קולו**. כמו כן במקרה
שלנו, יתכן שמיד נתן לנו ה' גשם, מפני שלא מצאנו חן בעיניו ולא
רצה לשמוע את קול תפילתינו. **שוב** פעם **שמואל הקטן** גזר
תעניתא מחמת עצירת גשמים, **וירדו להם גשמים לאחר**
שקיעת החמה בגמר הצום. **כסבורים** (חשבו) **העם לומר**
שסימן **לשבחו של צבור** הוא זה שלא ירד להם גשם עד סיום
התענית, שבכך הראה להם הקב"ה שרצה לשמוע את קול
תפילותיהם במשך כל היום. **אמר להם שמואל הקטן:** לא משום
שבח של צבור הוא זה שנענינו בסוף היום, אלא אפשר לפרש
גם אחרת **ואמשול לכם משל למה הדבר דומה: לעבד**
שמבקש פרס מרבו ורצה רבו לצער אותו, **ואמר להם** רבו
לשאר עבדיו: **המתינו** מלתת לו את בקשתו **עד שיתמקמק**
(שיכנע) **ויצטער** מריבוי בקשותיו **ואחר כך תנו לו** את מה שהוא
רוצה. כמו כן במקרה שלנו, יתכן שלא המתין ה' מלתת לנו גשם
אלא מפני שלא מצאנו חן בעיניו ולא נתן לנו את בקשתנו עד
שנכנענו לפניו והצטערנו ע"י התענית. **ולשמואל הקטן, שבחו**
של צבור, היכי דמי איזה אופן של נתינת גשמים מראה על שבח
הציבור שצדיקים הם בעיני ה'? אם **אמר** השליח ציבור בתפילתו:
"משיב הרוח", ונשב זיקא ומיד נשבה הרוח, והמשיך **ואמר:**
"מוריד הגשם", ואתא מיטרא ומיד ירד גשם, הרי זה סימן
שרוצה ה' לשמוע את קול תפילותיהם, שהרי הגשם ירד רק אחרי
שהתפללו עליו, ומצד שני, מאחר שנענו תפילותיהם מיד, אינו רוצה
שיצטערו לאורך זמן.

האדם חושב שאם הקב"ה נותן לו כל מבוקשו – סימן
שהקב"ה אוהב אותו. אבל הגמרא מלמדת אותנו את ההיפך
מזה – כאשר יש לאדם כל צרכו; האישה בסדר, הילדים
בסדר, הפרנסה זורמת – אומרת לנו הגמרא, תתחיל לחשוש
שמה הקב"ה לא רוצה שום קשר איתך! – "קח את הכל ואל
תבוא אליי!". אבל אם באה איזושהי צרה ל"ע, סימן
שהקב"ה רוצה לדבר איתך! הוא רוצה קשר איתך!

א"כ עם ישראל בא ומבקש סליחה מהקב"ה; אומרת התורה:
{ז} וַיָּבֹא הָעָם אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ חֲטָאנוּ כִּי דִבְרַנוּ בָּה'

⁶ בראשית רבה, פל"ג אות ו.

ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאין ואם לאו היו נימוקים.

נשאלת השאלה – מה כל זה קשור למסכת ראש השנה בהלכות שופר, לכאורה זה היה צריך להופיע בפרק 'משוח מלחמה' במסכת סוטה?

שאלה נוספת שצריכה ביאור;

אומרת הגמרא {מסכת ב"ק טז, א-ב} – **שדרו של אדם**, מת, משתנה **לאחר שבע שנים, ונעשה נחש**. מבארת הגמרא: והני **מילי** במה דברים אמורים, באדם **דלא כרע** השתחוה בברכת **מודים** שבתפילת שמונה עשרה, לפיכך נענש שתיעשה שדרתו לנחש.

כותב הטור {סימן קכ"א} – גרסין בפרק קמא דבבא קמט {טז}. **שדרו של אדם לאחר שבעים שנה נעשה נחש והוא דלא כרע במודים** – מדה כנגד מדה שהיה לו לכרוע ולזקוף כנחש והוא לא עשה כן לכן נעשה שדרו נחש.

אומר תוספות {שם} – ויש מפרשים משום דאמרינן במדרש. שיש עצם בשדרו של אדם שממנו נוצר לעתיד לבא⁷ ואותו עצם חזק וקשה כל כך שאין האש יכול לשורפו והשתא כשאותו עצם נעשה נחש אינו חי לעתיד לבא ואין סברא לומר שיהא עונש גדול כל כך. בשביל עון זה דהא כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא.

אדם נוסף שלא קם בתחיית המתים, הוא המלווה בריבית;

אומרת התורה בפר' משפטים: {שמות כב, כד} **אם כסף תלוה את עמי את העני עמך לא תהיה לו כנשה לא תשימון עליו נשך, וכן אומרת התורה בפר' בהר: {ויקרא כה, לו} אל תקח מאתו נשך ותרבית ויראת מאלהיך וחי אחיך עמך: {לז} את כסףך לא תתן לו בנשך ובתרבית לא תתן אכלך.**

נשאלת השאלה – ולמה זה נקרא 'נשך'?

אומר רש"י – **נשך**. רבית שהוא כנשיכת נחש, שנושך חבורה קטנה ברגלו ואינו מרגיש, ופתאום הוא מבצבץ ונופח עד קדקדו, כך רבית, אינו מרגיש ואינו נכר עד שהרבית עולה ומחסרו ממון הרבה.

⁷ **ברוך שאמר:** הכוונה לעצם הלז שממנה עתידים המתים לקום בתחיית המתים, כפי שמספר המדרש {ב"ר, פ' כח, אות ג} – **אדריאנוס שחיק עצמות שאל את רבי יהושע בן חנניא אמר לו מהיכן הקדוש ברוך הוא מציץ את האדם לעתיד לבוא, אמר לו מלז של שדרה, אמר לו מנין אתה יודע, אמר ליה אייתיניה לידי ואנא מודע לך, טחנו ברחים ולא נטחן, שרפו באש ולא נשרף, נתנו במים ולא נמחה, נתנו על הסדן והתחיל מכה עליו בפטיש, נחלק הסדן ונבקע הפטיש ולא חסר כלום.**

פירוש הדבר, הריבית היא כמו נשיכת הנחש; אם הנחש הכיש אותך ברגל, בהתחלה אתה מרגיש את זה כעין עקיצה קטנה. אבל מהר מאד הארס עולה עד לראש – כך זה הריבית; היום הבנקים כבר פונים ללקוח באם הוא צריך הלוואה – "אולי אתה צריך הלוואה – שיפוץ ... נסיעה לחו"ל ... להחליף שיניים וכו'" ☺ - הם מציעים הכל, רק תיקח! – והכל ב'זול' – 'פריים פלוס'; ה'פריים' נשמע לך כמו תרופה לכאבי ראש ועם זה 'פלוס' – זה בכלל נשמע לך מצוין. אבל אתה לא מעלה על דעתך שה'פלוס' רק עולה ועולה ובעצם הופך למינוס א' גדול! ☹

אם ככה, נשאלת השאלה – מה הקשר בין נחש לריבית?

אומרים חז"ל {אבות פ"ה מ"ה} – **עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש. לא הפילה אשה מריח בשר הקדש, ולא הסריח בשר הקדש מעולם, ולא נראה זבוב בבית המטבחים, ולא ארע קרי לכהן גדול ביום הכפורים** {יט}, **ולא כבו גשמים אש של עצי המערכה, ולא נצחה הרוח את עמוד העשן, ולא נמצא פסול בעמר ובשתי הלחם ובלחם הפנים, עומדים צפופים ומשתחווים רוחים, ולא הזיק נחש ועקרב בירושלים מעולם, ולא אמר אדם לחברו צר לי המקום שאלין בירושלים.**

נשאלת השאלה – מה קרה שהנחשים לא מגיעים לאיזור חיוג 02 – מה מונח בזה? ☺

שאלה נוספת שצריכה ביאור;

כותב הילקוט ראובני {פר' תצוה} – **דע כי צורת אות ו' היא אות ג' של שט"ן הוא נ' של אהר"ן. והושמה לחותם בחש"ן המשפט ונהפכה במלת נח"ש רמז להם ונ"ח מצא ח"ן**⁸.

נשאלת השאלה – מה בדיוק הקשר בין הנחש לבין החשן?

שאלה נוספת שצריכה ביאור;

אומרים חז"ל {ילקוט שמעוני, תהילים, רמז תרפ"ה} – **למנצח על אילת השחר. אמר רבי יהודה בר רבי סימון: בית שיש בו נחשים, מביאין קרן של אילת ומעשנין בתוכו ומיד הנחשים בורחים, כך שכשבאת אסתר ברח המן**⁹.

אומרת הגמרא {מסכת ב"ב טז, ב} – {איוב לט-א} **חולל אילות תשמור. אילה זו רחמה צר בשעה שכורעת ללדת אני מזמין לה דרקון שמכיתה בבית הרחם ומתרפה ממולדה ואלמלי מקדים רגע אחד או מאחר רגע אחד מיד מתה.**

אומר רש"י – **דרקון**. נחש.

⁸ **ברוך שאמר:** פירוש הדבר, החשן שנמצא על לבו של הכהן הגדול פועל כנגד המדה שנקראת 'נחש'.

⁹ **ברוך שאמר:** שאסתר היא האילת, וברגע שנכנסה לביתו של אחשוורוש, הבריחה את המן, שמשול לנחש, החוצה!

איפה מופיעה בפעם הראשונה בתורה, המלה נחושת?

בפרשת תרומה; אומרת התורה: {שמות כה, ג} **וְזָאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֲתָם זָהָב וְכֶסֶף וְנֹחֶשֶׁת: {ד} וְתָכַלְתָּ וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים: {ה} וְעֹרֹת אֵילִם מֵאֲדָמִים וְעֹרֹת תַּחֲשִׁימִים וְעֵצֵי שִׁטִּים.**

אומרים חז"ל {תנחומא, תרומה, אות ז} – וְזָאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תִּקְחוּ וְגו'. זָהָב, כְּנָגֵד מַלְכוּת בָּבֶל, דְּכֵתִיב בָּהּ: אֵת הוּא רֹאשָׁה דִּי דִּהְבָּא. {דניאל ב, לח}. כֶּסֶף, כְּנָגֵד מַלְכוּת מִדִּי, דְּכֵתִיב: וְעֵשְׂרֵת אֲלָפִים כֶּסֶף {אסתר ג, ט}. נֹחֶשֶׁת, כְּנָגֵד מַלְכוּת יוֹן, שֶׁהִיא פְּחוּתָה מְכֻלָּם. וְעֹרֹת אֵילִם מֵאֲדָמִים, כְּנָגֵד מַלְכוּת אָדָם, שְׁנֶאֱמַר: וַיֵּצֵא הָרֹאשׁוֹן אֲדָמוֹנִי {בראשית כה, כה}.

מסופר בספר דניאל, שנבוכדנצר חלם חלום בלהות. הבעיה היא, שהוא כ"כ נבהל מהחלום, עד שהוא שכח אותו 😊. קרא נבוכדנצר לכל המומחים שלו, ודרש מהם לגלות לו את החלום ואת פתרונו - כל מי שלא ידע לענות לו על החלום - נהרג! התפללו חנניה מישאל ועזריה שיגלה הקב"ה את החלום לדניאל, והקב"ה אכן גילה לו;

אמר דניאל לנבוכדנצר: {דניאל ב, לא} **אֵת מֶלֶךְ חֲזָה הוּיָת וְאֵלֹהֵי צֶלֶם חָדָשׁ יִשְׁגִּיאוּ צִלְמָא דְכֵן** ראת צלם דמות אדם שעומד ע"י הרב וְזִיּוּהוּ יִתִּיר קָאֵם לְקַבְּלָךְ וְרוּחַ דְּחִיל גדול מימדים ומראהו נורא ואיום: {לב} **הוּא צִלְמָא רֹאשָׁה דִּי דִּהְבָּ** ראשו מזהב **טַב חֲדוּהִי וְדִרְעוּהִי דִּי כֶּסֶף** חזהו וידיו מכסף **מְעוּהִי וְיִרְכָתָה דִּי נֹחֶשׁ** בטנו וירכיו מנחושת: {לג} **שְׁקוּהִי דִּי פְּרָזֶל** שוקיו מברזל **רְגְלוּהִי מְנִהִין דִּי פְּרָזֶל וּמְנִהִין דִּי חֶסֶף** החלק התחתון של רגליו עשויים מברזל וחרס: {לד} **חֲזָה הוּיָת עַד דִּי הִתְגַּזְרַת אֲבָן דִּי לֹא בִידִין** פתאום נתקה אבן מן ההר, מבלי שאף אחד יגע בה **וּמַחַת לְצִלְמָא עַל רְגְלוּהִי** ונפלה על רגלי הצלם **דִּי פְּרָזֶל וְחֶסֶף** שהיו עשויות מברזל ומחרס **וְהִדְקָת הַמוֹן** ושחקה אותם דק דק: {לה} **בְּאֲדִין דִּקּוּ** נשחקו **כְּחֲדָה פְּרָזֶל וְחֶסֶף נֹחֶשׁא כֶּסֶףא וְדִהְבָּא** וגם הברזל החרס הנחושת והזהב **וְהוּוּ כְּעוֹר מִן אֲדָרִי קִיט** נעשו כמוץ אשר יסואב מן הגרנות **וְנִשָּׂא הַמוֹן רוּחָא וְכָל אֲתֵר** ובאה רוח, ונשאה את שאריות המוץ, פיזרם ולא נודע מקומם **לֹא הִשְׁתַּכַּח לְהוֹן וְאֲבָנָא דִּי מַחַת לְצִלְמָא** ואותה האבן שהכתה את הצלם **הוּת לְטוֹר רַב** נעשתה להר גדול **וּמִלַּת כָּל אֲרַעָא** ומילאה את כל הארץ.

אמר לו נבוכדנצר: {לו} **דְּנָה חֲלָמָא וּפְשָׁרָה נֶאֱמַר קֳדָם מֶלֶךְא** – "נכון, זה החלום - עכשיו תאמר לי את הפתרון"; אמר לו דניאל:

יוצא, שללא הנחש האילה לא יולדת!

נשאלת השאלה – איך יכול להיות שבעזרת הקרן של האילה מבריחים את הנחשים – הוא הרי עוזר לה בלידתה?!

אחד הסודות הכמוסים ביותר בתורת הקבלה, הוא נושא האילה. אומר שלמה המלך: {משלי ל, יח} **שְׁלֹשָׁה הֵמָּה נִפְלְאוּ מִמֶּנִּי וְאַרְבָּעָה לֹא יִדְעֵתִים: {יט} דֶּרֶךְ הַנֶּשֶׁר בַּשָּׁמַיִם דֶּרֶךְ נֹחַשׁ עָלֵי צוּר דֶּרֶךְ אֲנִיָּה בְּלֵב יָם וְדֶרֶךְ גִּבּוֹר בְּעֵלְמָה.**

שאלו תלמידיו של רשב"י: "רבינו, מה פירוש הדבר 'דֶּרֶךְ נֹחַשׁ עָלֵי צוּר'?", אמר להם: "בבקשה ממכם, אל תשאלו אותי בזה!"; אותו הדבר משה רבינו, כאשר רצה הקב"ה לגלות לו את הסוד בדבר, הוא פשוט ברח, כמ"ש {שמות ד, ב} **וַיֹּאמֶר אֵלָיו ה' מַה זֶּה בְיָדְךָ וַיֹּאמֶר מִטָּה: {ג} וַיֹּאמֶר הַשְּׁלִיכֶהוּ אֶרְצָה וַיִּשְׁלַכְהוּ אֶרְצָה וַיְהִי לְנֹחַשׁ וַיִּנָּס מִשָּׁה מִפְּנֵיו; לכאורה, מה אתה בורח הקב"ה לידך? אלא הוא ברח מהסוד של הנחש.**

מובא בספר שבחי האר"י – שפעם אחד דרש להם בשדה סוד גלות מצרים והיה מודיע מאמר א' של הזוהר בפ' פנחס המדבר שיש אילה אחת לאחר שהיא נתעברה וכו' וכשמגיע זמן לידתה הקב"ה מזמן לה נחש א' וכו', אמר האר"י ז"ל: בכאן איני יכול לגלות סודות מפני שיש סכנה גדולה בדבר ולכן אמר הרשב"י בפ' בשלח בהאי מלה לא תשאל ולא תנסה ה' דייקא להיות שגם הוא מפחד נפשו מן הסכנה וגם משה רבינו ע"ה פחד מזה המקום, דכתיב 'וינס משה מפניו' והחכם ר' חיים הפציר בו עד בוש לר"י ע"ה להיות שגזרו עליו שלא יעלים שום דבר ממה שישאל ממנו כמהרר"ח והיה מוכרח לגלות לו וגילה לו הסוד ... לאחר שסיים מלומר הסוד הכה האר"י בידו על ראשו ואמר 'ברוך דיין אמת'. אמרו לו תלמידיו מאי האי אדונינו מורינו? א"ל: עתה יצאה הגזרה שימות בני משה קודם ז' ימים בעבור שגלית לכם הסוד. כיון שהגיע לע"ש ובאו מן השדה, הלך כמהרר"ח לביתו של הרב עם הרב והלך הרב ע"ה ושאל לאשתו: בנינו משה היכן הוא? אמרה: זה ב' שעות שבא מבית הספר וא"ל ראשו כבד לו והשכבתיו למיטה. מיד הלך ר' יצחק אל הנער וצמחו' ר"ח עמו ושם ידו אל ראשו וראה שהיה שורף כמו האש. לא עברו ז' ימים וימת הנער כדבר איש אלהים לאחר ז' ימי אבילות שלח אחד התלמידים ואמר להם: אל תיראו שאמנע מכם מנהגי בעבור פטירת בני משה אילו ימותו לי כל בני וגם אני בעצמי, לא אניח ידי ולא אעזוב אתכם מללמד אתכם כל רזי התורה כדי לתקן אתכם כהלכתו למען תאירו את כל העולם כולו בחכמתכם וישמחו התלמידים שמחה גדולה עד מאוד כי חשבו כי כבר הם מזופים לפניו ונשקו לו ידיו ורגליו ואמרו 'יחי אדונינו המלך לעולם הוא ובניו בקרב כל ישראל'.

אם אלה הם פני הדברים, בואו נתחיל לסגור קצוות:

אומרת המשנה {מסכת מדות פ"ב, מ"ג} - לפנים ממנו מהר הבית, כלומר לפנים מחומת הר הבית, **סורג** היתה מחיצה הנקראת סורג, על שם שהיתה עשויה כעין שבכה, מעצים דקים המורכבים זה על זה באלכסון {ברטנורא}, **גבוה עשרה טפחים** במפרשים מובא, שהסורג לא נעשה אלא לשם מחיצה בפני נכרים שלא יכנסו לפנים ממנו, והיה מקיף את חומת העזרה. **ושלש עשרה פרוצות היו שם** בסורג, **שפרצום מלכי יון** כדי להראות שאף לנכרים מותר להיכנס לפנים מן הסורג. **חזרו וגדרום** לאחר שנצחו ישראל את היוונים, בימי החשמונאים, חזרו וגדרו את פרוצות הסורג, **וגזרו כנגדם שלש עשרה השתחויות** שכל העובר כנגד הפרצות הללו, חייב להשתחוות ולהודות לה' על ניצחונם של ישראל.

נשאלת השאלה - ולמה התקינו י"ג השתחויות דוקא?

כי יון בעזותם אינם מוכנים להתכופף ולהשתחוות, והנצחון עליהם בא לידי ביטוי דוקא בהשתחויה. וכמה מדוקדק מה שאנו אומרים את 'על הניסים' בברכת ההודאה - שתחילתה וסופה היא השתחויה.

עכ"ד.

עפ"י מה שלמדנו עד כה, למדנו שמהותו של הנחש הוא חוסר הכנעה והשפלה, כי כל כולו עז פנים הוא ואינו מוכן להתכופף מפני כל, ואפילו לא בפני הקב"ה.

כותב המהר"ל {נתיבות עולם, נתיב העבודה פ"י; חידושי אגדות מהר"ל לד ע"א} - ולכך מי שאינו כורע לפני השם יתברך נעשה גם כן שדרו שלו נחש שבטל זקיפתו בשביל זה. ודוקא שדרו שלו, מפני כי זקיפת האדם היא בשדרו שלו, ולכך שדרו שלו נעשה נחש. שגם הנחש בשביל שהיה מסית האדם שלא יהיה נכנע אל השם יתברך ולא יכרע לפניו, נתקלל בשביל זה 'על גחונך תלך' - שילך שלא בזקיפה.

ויש לך לדעת, כי ראוי האדם שיהיה נחש כאשר לא כרע במודים. וזה כי האדם יש לו שייכות אל הנחש, שאם לא היה לאדם שייכות אל הנחש לא התחבר הנחש אל האדם להיות מסית אותו, ולא היה בא הנחש על חוה.

עכ"ד.

א"כ אדם הראשון חטא בזה שלא 'התכופף' בפני הקב"ה; בא אליו הנחש ואמר לו: "אז מה אם הוא אסר עליך לאכול מעץ הדעת - מי אמר שאתה חייב לשמוע לו?! - אל תתכופף בפניו, שהרי גם אתה מלך!" - שמע אדם הראשון לדברי הנחש ואכל מעץ הדעת - ומה היה התיקון לזה?

כותב השל"ה הקדוש {תורה שבכתב פ' תולדות, מקור הברכות אות כ"ה - כ"ו} - ומה שאמרו רבותינו ז"ל {פרקי דרבי אליעזר פי"ט; זוהר ח"א דף צ"א ע"ב; וזהר הנ"ל}: אדם הראשון נתן

{לח} **אָנָּה הוּא רֵאשֶׁה דִּי דְהָבָא** הראש מזהב זה אתה¹⁰... ראית חזה וזרועות מכסף, זו מדי. ראית ירכיים מנחושת, זו יון. הרגלים מברזל זו אדום. החלק התחתון שעשוי מברזל ומחרס, זו מלכות ישמעאל שמעורבת עם אדום.

בפרק ז' בספר דניאל, מופיע חלום נוסף של נבוכדנצר - שם הוא חולם על ארבעה בעלי חיים שעולים מן הים; החיה הראשונה באה בדמות של אריה עם כנפיים של נשר. הכוונה למלכות בבל. החיה השנייה דומה לדוב, יש לה שלוש צלעות בין שיניה - הכוונה למלכות פרס שמלכו בהם שלוש מלכויות. החיה השלישית היתה נמר, היו לה כנפיים כמו עוף, ובנוסף היו לה ארבעה ראשים - הכוונה למלכות יון שגזרותיה היו שונות ומשונות. המלכות הרביעית, זו מלכות אדום שהיתה חיה נוראה ואיומה, היו לה שיניים גדולות עשויות מברזל. אוכלת ושוחקת ורומסת ברגליה והיא המשונה מכל החיות שלפניה, ויש לה עשר קרניים.

בא הספר להעיר להורות ולהשכיל, ומבאר בצורה נפלאה דבר מענין מאד; הוא מביא את הדברים שהבאנו מספר דניאל, וכן את המדרש תנחומא ושואל, למה נמשלה יון דוקא לנחושת?

אומר הספר להעיר להורות ולהשכיל {ח"א מאמר 'נמר ונחושת - זה יון'} - כתב המהר"ל {נר מצוה}: "נמר ונחושת הכל ענין אחד הוא, כי נאמר על עז פנים [שהוא הנמר] ומצחך נחושה".

ופירש הרד"ק {ישעיה מח, ד} "מצחך הוא כנחושת, שלא תבוש מפני כי העזות יראה במצח ובפנים, כי מי שיש בו העזות ירים מצחו ופניו כנגד מוכיחו, כאילו מצחו ופניו קשים שלא יוכל להכניעם ולהכלם". עכ"ל.

ובודאי שאין סוף עניינה של הנחושת באה לבטא מתכת קשה. אלא שיש משהו עמוק יותר המקשר בין הנחושת לענין עזות הפנים. שהרי איתא בתנחומא {תרומה יא} "ולמה היה ציפיו [של מזבח] נחושת? לכפר על מצח הנחושת, שנאמר {ישעיה מח, ד} 'וגיד ברזל ערפך, ומצחך נחושה'".

והנה תכונת העזות שהיא המהות של יון (נמר, נחושת) רצו היונים להחדיר אל נפש ישראל - כדי שגם הם לא יהיו מתכופפים אל הקב"ה, ושיכתבו על קרן השור שאין להם חלק באלוקי ישראל.

¹⁰ מלכות בבל משולה לזהב, כך אומרים חז"ל: {שמות רבה, פרשה לה, אות ה} - וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וקסף ונחושת. זהב זה כסף, שפאמר (דניאל ב, לב): הוא צלמא ראשה ד' דהב טב. וקסף זה מדי, שפאמר (דניאל ב, לב): סדוהי ודרעוהי ד' קסף. נחושת זו יון, שפאמר (דניאל ב, לב): מעוהי ורעוהי ד' נחש. אכל ברזל אין קתיב פאן, לא במקדש ולא במשכן, למה, שפאמר בו אדום, שפאמר בית המקדש.

משנותיו שבעים שנה לדוד הכל אמת ... וכשיבוא משיח אז יתוקן אדם לגמרי, בסוד אד"ם – אדם דוד משיח¹¹.

ואמרו רבותינו ז"ל מאן דלא כרע במודים שדרו נעשה נחש לסוף שבעים שנה. הכריעה היא בירך ובירך היה נחש. ומאן דלא כרע במודים הוא היפך דוד המלך ע"ה, שכל ענייניו היו הלל והודות לה', ועל זה חבר ספר תהלים. והוא אינו הולך בתיקונו שחי שבעים שנים, על כן שדרו נעשה נחש לסוף שבעים שנים.

אם אלה פני הדברים, בואו נתקדם:

משה רבינו רואה, שעם ישראל לא מכופף עצמו בפני הקב"ה; אומר לו הקב"ה: **"עשה לך שרף ושים אותו על נס"** – ולמה??? כדי שעם ישראל לא יהיה כמו הנחש, שלא התכופף בפני הקב"ה! – ומה התיקון שלהם??? שיהיו משעבדים את לבם לאביהם שבשמים!

אם ככה, נוכל להבין:

מתי היה חטא אדם הראשון? בראש השנה; בא' בתשרי אמר הנחש לאדם הראשון: "אל תתכופף בפניו!"

אומרת הגמרא {מסכת ראש השנה כו. ב} – **א"ר לוי: מצוה** שתהיה תקיעת שופר **של ראש השנה ושל יוה"כ** של שנת היובל **בכפופין** בשופרות כפופים; **ושל כל השנה** כלומר, של תעניות ציבור, **בפשופין** ... ולמה בראש השנה תוקעים בשופר כפוף? **מר סבר: בראש השנה כמה דכייף איניש דעתיה טפי מעלי** כל מה שכופף אדם ומשפיל את דעתו ולבו, טוב ועדיף יותר, ולפיכך תוקעים בו בשופר כפוף, לרמוז שיכפוף ויכניע אדם את לבו בתפילה ובתשובה. **וביום הכפורים** של יובל, **כמה דפשיט איניש דעתיה טפי מעלי** כל מה שפוקט אדם את דעתו טוב ועדיף יותר, ולפיכך תוקעים בו בשופר פשוט.

נוסף לזה, לכן יש מנהג שבכל תפילות ראש השנה עומדים כפופים – לתקן את חטאו של אדם הראשון – "ואנחנו כורעים ומשתחוים" – להרגיש את הכפיפות בפני הקב"ה – לעשות היפך עצת הנחש! לכן בא מתקן המשנה, ובתוך מסכת ראש השנה בפרק שעוסק בדיני שופר – שם הוא מכניס את ענין הנחש!

בא **הכלי יקר** בפרשת בהר, ומסביר מדוע מי שמלוה בריבית אינו קם בתחיית המתים;

כותב הכלי יקר¹² – **אל תקח מאתו נשך ותרבית**. מה שנאמר אל תקח מאתו משמע אבל מעשיר מותר ליקח, וכן

¹¹ **ברוך שאמר:** כותב ר' צדוק הכהן מלובלין [וקדם לו האר"י הקדוש] ש'משיח' ו'נחש' אותה גימטריא [358] – היות שכשיגיע משיח צדקנו ב"ב כולם יכירו בגדלותו של הקב"ה וממילא יתכופפו בפניו.

¹² ויקרא כה, לו.

בפר' משפטים (כב.כד) נאמר אם כסף תלוה את עמי את העני עמך וגו' לא תשימון עליו נשך. לכך כתבה התורה במשנה תורה (כג.כא) לנכרי תשיך ולאחיך לא תשיך. כל שהוא אחיך לא תשיך לו ואע"פ שהלוה מרויח בזה, וזיל בתר טעמא כי עיקר טעם איסור הריבית הוא לפי שהוא מסיר מדת הבטחון מן האדם כי כל בעל משא ומתן עיניו נשואות אל ה' לפי שהוא מסופק אם ירויח או לא אבל הנותן בריבית ריוח שלו ידוע וקצוב וסומך על ערבונו שבידו ומן ה' יסיר לבו. ומה שגם הלוה עובר בלאו לפי שהוא מחטיא את המלוה ומסירו מן מדת הבטחון כנודע מדבר המלויים בריבית שרובם מקטני אמנה ואבירי לב הרחוקים מצדקה, מצד כי אין בטחונם בה'. ומה שמותר ליתן בריבית לעכו"ם לפי שכל עכו"ם חזקתו שהוא אלם וגזלן אפילו אם הוא כבוש תחת ידך מ"מ דרכו לבא בעקיפין, ואפילו אם ערבונו בידו לעולם אינו בטוח לא בקרן ולא בריוח וע"כ תמיד עיניו נשואות אל ה' להצילו מידו וזה טעם איסור הריבית בכל מקום. ומה שהזכיר העני דבר הכתוב בהווה כי סתם עני מוכרח ליקח בהלוואה, ועוד שסד"א שאם הלוה עני אינו עובר כי ההכרח הביאו לזה קמ"ל שאפילו הלוה העני עובר בלא תשימון. וע"כ נסמכה מצוה זו לפרשת השמיטה כי גם טעם השמיטה הוא כדי שנשים בטחונינו בה'.

ממילא, נוכל להבין טוב מאד:

ירושלים היא מקום ההשתחויה לפני הקב"ה, כמ"ש **"וְשָׁם נִעְלָה וְנִרְאָה וְנִשְׁתַּחֲוָה לְפָנֶיךָ"**; אומרת לנו המשנה באבות, שמעולם לא הזיק נחש בירושלים; שאלנו: "למה לא הזיק?" – הסיבה פשוטה מאד: היות והנחש הוא סמל לאי כפיפות כלפי הקב"ה וירושלים היא מקום ההשתחויה לפני הקב"ה – לכן הוא לא הזיק שם מעולם, היות וזה לא מקומו!

הבאנו את דברי המדרש שאומר, שבאמצעות קרן של אילה אפשר להבריא את הנחשים, ושאלנו 'למה';

אומרים חז"ל {מדרש שוחר טוב בתהלים. מזמור כב} – **ואת[ה] מוצא האילת הזאת בשעה שהיא צמאה היא חופרת גומא ומכנסת קרניה לתוכה וגועה והתהום מעלה לה מים, שנאמר [תהלים מב, ב] כָּאֵיל תַּעֲרַג עַל אֲפִיקֵי מַיִם. ורבנן אמרי: זו היא חסידה שבחיות ורחמיה מרובין על בניה וכשצמאות כל החיות מתכנסות אליה שהן יודעות שמעשיה חסידים כדי שתתלה עיניה למרום והקב"ה מרחם עליהם. מה היא עושה? חופרת גומא ומכנסת קרניה לתוכה והתהום מעלה לה מים, שנאמר [תהלים מב, ב] כָּאֵיל תַּעֲרַג עַל אֲפִיקֵי מַיִם.**

יוצא א"כ, שהאילה היא סמל היפך הנחש; הוא אינו מוכן לכופף עצמו לקב"ה ואינו תולה בטחונו בו – והאילה היפך מוחלט ממנו, שתולה בטחונו בבורא ית' והוא מזמן לה כל

מכל גבולות הארץ, פרט לאחד, אנחנו מוקפים בשלטון שמנוהל ומודרך ע"י אירן; נשאר רק צד א' והוא הצד של ירדן שעדיין לא 'מסודר' – כמה ימים/חודשים/שנים וגם שם הוא ינוהל ע"י אירן – כולנו נהיה מוקפים סביב, בטבעת חנק של אירן – וזו תהיה שעת הלידה; שם יבוא 'נחש' ואז תתחיל שעת הלידה.

נשאלת השאלה – ומה עלינו לעשות כעת?

רק דבר א'; החסידה שבחיות ניצלת רק בעזרת דבר א' – שתולה בטחונה בבורא ית'; "וכי נחש ממית או נחש מחיה?!" אלא בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאין ואם לאו היו נימוקים" – לדעת שאין לנו על מי להישען, אלא על אבינו שבשמים!

אם תשימו לב, לשום אומה בעולם לא קוראים לאחראי על בטחון המדינה בשם 'שר הבטחון' – בכל האומות הוא נקרא בשם 'שר ההגנה'. רק במדינת ישראל הוא נקרא בשם 'שר הבטחון' – "הוא יספק לנו בטחון!"

כשהאדם לא רוצה קשר עם הקב"ה – ברוך ה' הכל 'מסודר' אצלו; פרנסה בשפע, ילדים מצוינים, אישה ששומעת בקולו, הבריאות מצוינת – עליו לחשוש, שמא הקב"ה לא רוצה לדבר איתו ומשלם לו כל שכרו בעולם הזה, רק כדי שלא ישמע קולו! מנגד, אדם שמתחילות לצוץ לו בעיות – למרות הצער שבדבר, שידע-הקב"ה רוצה לדבר איתך!

צרכה! – ממילא מובן כעת, מדוע היא זאת שבעזרת קרניה מסלקים את הנחשים!

כותב ר' **צדוק הכהן מלובלין** [צדקת הצדיק, אות קנ"ז; ישראל קדושים אות י"ח], שכשיגיע משיח צדקנו ב"ב הוא יתקן את חטא הנחש הקדמוני ולכן נחש ומשיח הם אותה גימטריא, היות וברגע שיגיע המשיח כבר לא יהיה נחש; הקב"ה ישחט את היצר הרע וממילא עם ישראל כבר לא יהיו עם חטאי הנחש הקדמוני.

כותב **רבינו בחיי** [ריש פ' בראשית] – והנחש היה ערום. סמך הנחש אל האשה, לפי שהשטן נברא עמה והיא גוף של יצה"ר והיא קלה להתפתות, וכן חשבון הנח"ש כחשבון השט"ן עם המלה [הכולל].

בין הדברים הגלויים שבדברי הגמרא במסכת ב"ב, אומרים לנו רבותינו שסוד '**נחש עלי צור**' וסוד הנחש המכיש את האילה, רומז לימות המשיח; עם ישראל נקרא בשם אילה, כמ"ש {ש"ה ש ב, ז} **הַשִּׁבְעִי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם בַּצְבָּאוֹת או בְּאֵילֹת הַשָּׁדָה** וגו'; כדי שתיוולד הגאולה, צריכים 'הכשה' של נחש, וההכשה הזאת היא מלחמת גוג ומגוג – ולאחר ה'הכשה' הזו, תתחיל הלידה של המשיח – וזהו סוד '**נחש עלי צור**'.

לאחר הדברים האלה, הייתי רוצה לומר משהו שלדעתי הוא נכון:

אם נתחזק במידת הבטחון ונתלה את עינינו לבורא יתברך, נזכה בקרוב ממש לביאת גואל צדק ב"ב אמן ואמן!!!

פרשת חוקת – איך גוברים על ענקים – שנת תשפ"א.

ענני כבוד, שנאמר {במדבר כא-א} וישמע הכנעני מלך ערד. מה שמועה שמע? שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד וכסבור ניתנה לו רשות להלחם בישראל, והיינו דכתיב {במדבר כ-ט} ויראו כל העדה כי גוע אהרן, אמר ר' אבהו: אל תקרי ויראו אלא וייראו כדדריש ר"ל. דאר"ל: כי משמש בארבע לשונות אי דלמא אלא דהא חזרו שניהם בזכות משה. מת משה נסתלקו כולן, שנאמר {זכריה יא-ח} ואכחיד את שלשת הרועים בירח אחד וכי בירח אחד מתו, והלא מרים מתה בניסן ואהרן באב ומשה באדר? אלא מלמד שנתבטלו ג' מתנות טובות שנתנו על ידן ונסתלקו כולן בירח אחד.

אומרת התורה בסוף הפרשה: {במדבר כא, כא} וישלח ישראל מלאכים אל סיון מלך האמרי לאמר: {כב} אעברה בארץ לא נטה בשדה ובכרם לא נשתה מי באר בדרך המלך נלך עד אשר נעבר גבלך.

כמה פסוקים קודם לכן, מספרת התורה שמושה רבינו שלח מלאכים למלך אדום; אומרת התורה: {כ, יד} וישלח משה מלאכים מקדש אל מלך אדום כה אמר אחיך ישראל אתה ידעת את כל התלאה אשר מצאתנו... {טז} ונצחק אל ה' וישמע קולו וישלח מלאך ויצאנו ממצרים והנה אנחנו בקדש עיר קצה גבולך: {יז} נעברה נא בארץ לא נעבר בשדה ובכרם ולא נשתה מי באר דרך המלך נלך לא נטה ימין ושמאל עד אשר נעבר גבלך – כאן משתמש משה בלשון בקשה – "נא". בשונה מסיחון, שהוא לא מדבר אליו בלשון בקשה, אלא מציב לו "אעברה בארץך" – "אני אעבור גם אם לא תיתן לי רשות!"

נשאלת השאלה – למה אצל מלך אדום נאמרה לשון בקשה, ואילו אצל סיון לא?

אומר הנצי"ב מוולוז'ין {העמק דבר} – אעברה בארץך. לא אמרו 'אעברה נא' כמו במלך אדום, שלא באו בבקשה אלא בדרך הודעה¹⁴ שמוכרחים לכך. והודיעוהו, משום שאם היה רוצה לא נלחמו עמו, שלא היה רצון משה לכבוש ארץ עבר

פרשת השבוע שנקרא בע"ה בשבת זו, פרשת חוקת. עוסקת הפרשה בתחילתה, בעניני פרה אדומה שמהווה סמל לכל הנושא שנקרא 'חוק'; ידוע שהתורה מחולקת לג' חלקים של מצוות, וכפי שאומר בעל ההגדה: "מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה ה' אלהינו אתכם" – חלק מהמצוות נקראים 'עדויות', כגון שבת, שאנו מעידים "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ"; בחג הסוכות אנו מעידים {ויקרא כג, מג} כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים; אותו דבר לגבי חג הפסח – להעיד {שמות יב, כז} אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל.

ישנם מצוות ששייכות למערכת שנקראת 'משפטים' – היינו מצוות שמובנות בשכל האנושי, כגון "לא תרצח", "לא תגנוב" וכד'.

המערכת הנוספת היא 'חוקים' – היינו מצוות שלא מובנות בשכל האנושי, כגון אכילת חזיר, שעטנז – למה אסור צמר ופשתים יחדיו – וכי זה עושה קצרה? ☺

א"כ יוצא, שגם המצוות שהם 'חוקים' והם לא הגיוניות, יש להן הסבר – כגון מצות פרה אדומה¹³.

לא נעסוק היום בעניני פרה אדומה, אלא דוקא בסיומה של הפרשה – 'מלחמת סיון ועוג', אבל לפני שנתחיל לעסוק בנושא, נצטרך להקדים עוד שני אירועים שמופיעים בפרשה; האירוע הא' הוא פטירת מרים הנביאה ב' בניסן, ולאחר מכן פטירת אהרן בר"ח אב.

אומרת הגמרא {מסכת תענית ט, א} - ר' יוסי בר' יהודה אומר: שלשה פרנסים טובים עמדו לישראל אלו הן: משה ואהרן ומרים, וג' מתנות טובות ניתנו על ידם ואלו הן: באר וענן ומן. באר בזכות מרים, עמוד ענן בזכות אהרן, מן בזכות משה. מתה מרים, נסתלק הבאר, שנאמר {במדבר כא-א} ותמת שם מרים וכתוב בתורה ולא היה מים לעדה, וחזרה בזכות שניהן בזכות משה ואהרן. מת אהרן, נסתלקו

¹⁴ כפי שכותב רש"י: "אע"פ שלא נצטוו לפתוח להם בשלום..."

¹³ **ברוך שאמר**: שניתנה לנו עוד במרה, בנוסף למצות שבת, כיבוד אב ואם ודינים.

הירדן תחילה, מטעם דאיתא בספרי פרשת עקב שהתרעם הקב"ה על דוד שכבש סוריא תחילה לארץ ישראל¹⁵.

פירוש הדבר, אדום לא עיכב את הכניסה של משה לארץ ישראל, אלא רק האריך לו את הדרך. כמו היום למשל, לאחר שעשו את הסכמי השלום עם האמירויות, כשטסים להודו עוברים דרך סעודיה – מה שלא היה אפשרי קודם לכן, ולכן היו עושים 'סיבוב' ומאריכים את הדרך בכשלוש שעות. אותו דבר כאן, אם היה מלך אדום מאפשר להם לעבור בארצו, היה מקצר להם את הדרך. אבל לא נתן להם לעבור – "לא נותן לא צריך" – **וַיֵּט יִשְׂרָאֵל מְעַלְיוֹ** – עשו סיבוב ועברו. אבל כאן אצל סיחון כבר לא היתה ברירה היות והוא ישב על קו הגבול – לא היתה דרך אחרת; למשה רבינו לא היה שום אינטרס לכבוש את עבר הירדן, אלא היות וסיחון לא נתן רשות אז לא היתה ברירה והם היו מוכרחים להיכנס, ולכן אמר **"אָעֲבֶרָה בְּאַרְצָךָ לֹא נָטָה בְּשָׂדֶה וּבְכָרֶם וְגו'**" – "אם לא תיתן לעבור – נעבור בכוח!".

אומרת התורה: {כא, כג} **וְלֹא נָתַן סִיחֹן אֶת יִשְׂרָאֵל עֶבֶר בְּגִבְלוֹ וַיֹּאסֶף סִיחֹן אֶת כָּל עַמּוֹ וַיֵּצֵא לְקִרְיַת יִשְׂרָאֵל הַמְּדִבְרָה וַיָּבֵא יְהֹצֵה וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל**.

ולמה לא נתן סיחון לעבור בארצו?

אומר רש"י – **וְלֹא נָתַן סִיחֹן** וגו'. לפי שכל מלכי כנען היו מעלין לו מס שהיה שומרם שלא יעברו עליהם גיסות, כיון שאמרו לו ישראל אעברה בארצך אמר להם כל עצמי איני יושב כאן אלא לשמרם מפניכם ואתם אומרים כך.

אומרת התורה: {כא, כד} **וַיָּכֹה יִשְׂרָאֵל לְפִי חֶרֶב וַיִּירָשׁ אֶת אֶרְצוֹ מֵאֲרֹנָן עַד יַבֵּק עַד בְּנֵי עַמּוֹן כִּי עַז גְּבוּל בְּנֵי עַמּוֹן**: {כה} **וַיִּקַּח יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל הָעָרִים הָאֵלֶּה וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּכָל עָרֵי הָאֱמֹרִי בְּחֶשְׁבוֹן וּבְכָל בְּנֵינָהּ**: {כו} **כִּי חֶשְׁבוֹן עִיר סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי הוּא וְהוּא נָלָחַם בְּמֶלֶךְ מוֹאָב הָרִאשׁוֹן וַיִּקַּח אֶת כָּל אֶרְצוֹ מִדֹּד עַד אֲרֹנָן**.

באה הגמרא, ומסבירה את הפסוקים;

אומרת הגמרא {מסכת חולין ס, ב} – **כיוצא בדבר אתה אומר** {במדבר כא-כו} **כִּי חֶשְׁבוֹן עִיר סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי הוּא וְהוּא נָלָחַם בְּמֶלֶךְ מוֹאָב וְגו'** הראשון ויקח את כל ארצו מידו עד ארנן. פס' זה נדמה כאילו נכתב ללא צורך, כי **מאי נפקא מינה** מה יוצא ומה נלמד מדבר זה, ומה בא הכתוב להשמיענו? אבל גם כאן, לאמיתו של דבר יש ללמוד הלכה מפס' זה, וכך הוא ביאורו, **דאמר**

¹⁵ זה לשונו: "או אינו אלא רשות בידם לכבוש חו"ל עד שלא יכבשו את הארץ, ת"ל 'וירשתם גוים גדולים ועצומים מכן', ואח"כ "כל המקום אשר תדרוך כף רגלכם בו לכם יהיה". ואם תאמר, מפני מה כבש דוד ארם נהריים וארם צובה ואין מצוות נוהגות שם? אמרו, דוד עשה שלא כתורה..."

להו שהרי אמר להם **הקב"ה לישראל {דברים ב-ט} אל תצר את מואב** ואל תתגר בם מלחמה, ונמצא שהיה אסור לישראל לכבוש כלום מארץ מואב, ולכן **אמר הקב"ה: ליתי סיחון, ליפוק ממואב** יבוא סיחון מלך האמורי ויכבוש חלק מארץ מואב ויוציאה מידי המואבים, ועכשיו כבר אינה יותר בכלל 'ארץ מואב', אלא 'ארץ סיחון', **וליתו ישראל וליפקו מסיחון** ויבואו ישראל ויוציאו מסיחון **והיינו דאמר** וזהו מה שאמר גם **רב פפא: עמון ומואב טיהרו בסיחון** שע"י כיבוש חלקים מארץ עמון ומארץ מואב בידי סיחון, הותרה ארצם ו'נטהרה' לישראל, שהותר להם לכובשה.

חודש תשרי חלף עבר לו, ומיד לאחר מכן עולה משה צפונה לכיוון רמת הגולן – אל הבשן, כדי להילחם בעוג מלך הבשן;

אומרת התורה: {כא, לג} **וַיִּפְּנוּ וַיַּעֲלוּ דֶרֶךְ הַבָּשָׁן וַיֵּצֵא עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן לְקִרְיַתָּם הוּא וְכָל עַמּוֹ לְמִלְחָמָה אֲדָרְעִי**: {לד} **וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה אֵל תִּירָא אֹתוֹ כִּי בִידְךָ נִתְּתִי אֹתוֹ וְאֵת כָּל עַמּוֹ וְאֵת אֶרְצוֹ וְעַשִּׂיתָ לוֹ כְּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבוֹן**: {לה} **וַיַּכּוּ אֹתוֹ וְאֵת בְּנָיו וְאֵת כָּל עַמּוֹ עַד בִּלְתִּי הַשָּׂאִיר לוֹ שְׂרִיד וַיִּירָשׁוּ אֶת אֶרְצוֹ**.

נשאלת השאלה – איך יכול להיות שמשה רבינו פחד?

לכאורה, סיחון היה חזק יותר מעוג – והראה מדברי רש"י שכותב, שהעיר חשבון היה כ"כ מבוצרת שגם אם היתה מלאה ביתושים א"א היה לכבוש אותה, וסיחון היה כ"כ גיבור, שגם אם היה גר בכפר לא היה ניתן לכבוש אותו – וכאן היה סיחון בתוך חשבון! לכאורה, איך היה אפשרי לכבוש דבר כזה? – ובכל זאת משה רבינו לא פחד כאן משום דבר, וכבש אותה ברגע! – אז מה פתאום עכשיו משה רבינו פוחד?

אומר המדרש {בראשית רבה, פרשה עו, אות א} – **וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֵר לוֹ (בראשית לב, ח), רַבִּי פִּינְחָס בְּשֵׁם רַבִּי רֵאשִׁי, שְׁנֵי בְנֵי אָדָם הַבְּטִיחַן הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְנִתְּיָאוּ, הַבְּחוּר שְׁבָאָבוֹת וְהַבְּחוּר שְׁבָנְבִיאִים, הַבְּחוּר שְׁבָאָבוֹת זֶה יַעֲקֹב, שְׁנָאָמֶר (תהלים קלה, ד): כִּי יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יְהוָה, וְאָמֶר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא (בראשית כח, טו): וְהָיָה אֲנֹכִי עִמָּךְ, וּבִסּוּף נִתְּיָרָא, שְׁנָאָמֶר: וַיִּירָא יַעֲקֹב. הַבְּחוּר שְׁבָנְבִיאִים זֶה מֹשֶׁה, שְׁנָאָמֶר (תהלים קו, כג): לֹאִי מֹשֶׁה בְּחִירוֹ, וְאָמֶר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא (שמות ג, יב): כִּי אֶהְיֶה עִמָּךְ, וּלְבִסּוּף נִתְּיָרָא (במדבר כא, לד): וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה אֵל תִּירָא אֹתוֹ, אֵינוֹ אֹמֵר אֵל תִּירָא אֹתוֹ, אֲלֵא לְמִי שְׁנִיתְיָרָא**.

באים המפרשים ואומרים, שמשה רבינו ויעקב אבינו לא פחדו מבני אדם, אלא הפחד שלהם היה או ממצוות או מעבירות;

ארץ ישראל שתתחלק בגורל, שנאמר {במדבר כו-נה} אך בגורל יחלק את הארץ. לכן תן תודה (התודה על עונך).

וכמה פעמים מעל עכן בחרם?

אומר המשבצות זהב {על יהושע} – ומצאתי כתוב בספר 'מדרש תלפיות' בשם ספר 'מגלה עמוקות', וז"ל: אלה מסעי בני ישראל, ד' חרמות מעל עכן: מדין סיחון עוג יריחו – ר"ת **מסעי**, ובשביל זה הלכו בגלות בזה: אדום **בבל** מדי יון – ר"ת של אלה מסעי בני ישראל, ולכך טעם 'אזלא גרש' על תיבת "אלה", ע"כ מצאתי. והוא קשר ורמז לכך שע"י חטא עכן נגרם שלא היה תחילת כיבוש הארץ ללא חטא, ולכן לא היה בו נצחיות, וקדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא, ונגרם החורבן. וע"פ זה אפשר לבאר, שלכך תיקן את תפילת "על כן נקוה לך", שהיא התפילה על עולם התיקון שאין בו חטא ועון.

בקינות לת"ב (לר' אלעזר הקליר) "לך ה' הצדקה" מוזכר חטא עכן: לך ה' הצדקה בסיחון ועוג וכל ממלכות כנען. ולנו בושת הפנים בעכן אשר מעל בחרם בלי מצא מען.

א"כ משה רבינו פחד שמעלו בחרם, ואכן הפחד שלו לא היה לשוא כי עכן באמת מעל בחרם; אמר משה רבינו: "אם מעלו בחרם, אז למה שהקב"ה יעזור מול עוג אם עושים נגד רצונו ית'?"

בא הספר **ידי משה** על המדרש ושואל שאלה נפלאה;

כתוב בחז"ל, שאדם שנעשה לו נס צריך לשיר שירה; ישנה מחלוקת בחז"ל, מתי נאמרה השירה הראשונה – האם במצרים או שמא בים סוף – שעד היום, אומרים חז"ל, נאמרו תשע שירות ומחכים לשירה העשירית שתהיה בזמן ביאת משיח צדקנו ב"ב.

ממילא, אומרים חז"ל שהקב"ה עזר לחזקיה המלך להרוג את סנחריב מבלי לעשות דבר;

אומר המדרש {פתיחה לאיכה אות ל'} – **עמד חזקיהו ואמר אני אין בי כח לא להרג ולא לרדף ולא לומר שירה, אלא אני ישן על מטתי ואתה עושה, אמר לו הקדוש ברוך הוא אני עושה, שנאמר (מלכים ב' יט, לה): ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור.**

מן הראוי היה שחזקיה ישיר שירה על הנס הגדול שנעשה לו, אבל הוא לא שר;

אומרת הגמרא {מסכת סנהדרין צד, א} – **ביקש הקב"ה לעשות חזקיהו משיח וסנחריב גוג ומגוג. אמרה מדת הדין לפני הקב"ה: רבש"ע, ומה דוד מלך ישראל שאמר כמה שירות ותשבחות לפניך לא עשיתו משיח, חזקיה**

אומרים חז"ל {במדבר רבה, פרשה יח, אות לב} – **זה שאמר הכתוב (משלי כח, יד): אשרי אדם מִפְּחַד תָּמִיד, וְכֵן הוּא מִדַּת הַצְּדִיקִים אֲף עַל פִּי שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִבְּטִיחַן, אִין פּוֹרְקִים בִּירָאָה. וְכֵן בִּיעָקֵב (בראשית לב, ח): וַיֵּירָא יַעֲקֹב, לְמָה נִתְיָרָא, אָמַר, שְׂמָא נִתְלַלְכְּתִי אֶצֶל לָבָן בְּכֻלּוּם – או על כך שנשא שתי אחיות, או על הממון הרב שנטל מבית לבן וחשש שמא נדבק בו משהו מחמדת הממון של לבן, וְכָתִיב (דברים כג, טו): וְלֹא יֵרָאֶה בְּךָ עֲרוֹת דְּבַר וְשֵׁב מֵאַחֲרֶיךָ, וְהִנִּיחֵנִי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְאִף מִשָּׁה תִּפְסֵה אֶת הִירָאָה כְּנֶגֶד אַבְיָן, וְלִמָּה נִתְיָרָא, אָמַר שְׂמָא מַעֲלֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִלְחַמַת סִיחוֹן, או נִתְלַלְכּוּ בַּעֲבֵרָה. אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵל תֵּירָא, כָּל הַשְּׁלִימוֹ בְּצִדִּיק.**

מספר הנביא בספר יהושע, שיהושע יצא למלחמה בעי; אומר הנביא: {שם ז, ה} **וַיְכֹּה מִהֶם אֲנָשִׁי הַעִי כְּשָׁלִשִׁים וְשֵׁשׁ אִישׁ וַיִּרְדְּפוּם לִפְנֵי הַשָּׁעַר עַד הַשְּׂבָרִים וַיְכֹּה בַּמֶּוֹרֶד וַיִּמַּס לְבַב הָעָם וַיְהִי לַמָּוֶת – ולמה נאמר כְּשָׁלִשִׁים?**

אומרת הגמרא {מסכת סנהדרין מד, א} – **וכי שלשים וששה היו, והלא לא נאמר אלא כשלשים וששה איש? אלא זה יאיר בן מנשה ששקול כנגד רובה של סנהדרין.**

מיד לאחר שיאיר בן מנשה נהרג, אומר הנביא: {שם ו} **וַיִּקְרַע יְהוֹשֻׁעַ שְׁמַלְתּוֹ וַיַּפֵּל עַל פָּנָיו אֶרְצָה לִפְנֵי אֲרוֹן ה' עַד הָעֶרֶב הוּא וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלֵוּ עֹפֶר עַל רִאשֵׁם – ויהושע שואל את הקב"ה על מה נהרג יאיר בן מנשה: {שם ז} וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אָהָה ה' אֱלֹקִים לְמָה הִעֲבַרְתָּ הָעֵבֶר אֶת הָעָם הַזֶּה אֶת הַיַּרְדֵּן לְתֵת אֶתְנֵן בְּיַד הָאֻמִּי לְהַאֲבִידֵנוּ וְלֹא הוֹאֲלֵנוּ וְנִשָּׁב בַּעֲבֵר הַיַּרְדֵּן ... {י} וַיֹּאמֶר ה' אֵל יְהוֹשֻׁעַ קָם לָךְ לְמָה זֶה אַתָּה נֹפֵל עַל פָּנֶיךָ: {יא} חֲטָא יִשְׂרָאֵל¹⁶ וְגַם עֲבַרְוּ אֶת בְּרִיתִי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אוֹתָם וְגַם לָקְחוּ מִן הַחֶרֶם וְגַם גָּבְּוּ וְגַם כָּחֲשׁוּ וְגַם שָׂמוּ בְכֻלֵּיהֶם.**

אומרים חז"ל {מסכת סנהדרין מג, ב} – **בשעה שאמר הקב"ה ליהושע {יהושע ז-יא} חטא ישראל ... [וגם לקחו מן החרם], אמר לפניו יהושע: רבש"ע מי הוא זה שחטא? אמר ליה הקב"ה: וכי דילטור [מלשין] אני? לך הפל גורלות וכך תמצא את החוטא. הלך יהושע והפיל גורלות ונפל הגורל על עכן. משראה עכן שעלה בגורל, אמר לו ליהושע: יהושע, בגורל אתה בא עלי להרשיעני ולהרגני? כיצד יכול אתה להרגני על פי גורל בלא עדים? יכול אני להוכיח שאי אפשר להסתמך על גורל. אתה ואלעזר הכהן שני גדולי הדור אתם, אם אני מפיל עליכם גורל, ודאי שעל אחד מכם הוא נופל. וברור שאין הדבר מוכיח שמי שעלה בגורל באמת אשם. כיצד אם כן ברור לך שהגורל שאתה הטלת מוכיח שאני אשם? אמר לו יהושע: בבקשה ממך, אל תוציא לעז על הגורלות לומר שאינם אמת, שהרי עתידה**

¹⁶ ברוך שאמר: הכוונה לעכן שמעל בחרם.

ודאי שכן! נכון – הם החליפו דרכון – אז מה?! זה בדיוק כמו סיני שמקבל דרכון אמריקאי, הוא עדיין נשאר סיני עם עיניים מלוכסנות!

נתאר לעצמנו שמה רבינו זרק טיל לסיחון ופגע באוטובוס; באוטובוס היו 50 נוסעים שלכולם היה 'דרכון אמורי' – מהם 20 אמוריים, 20 מואבים ועשר עמונים – האם זה נקרא שהוא הרג רק אמוריים?

התשובה היא שלא. הוא הרג רק 20 אמוריים; אה לכולם היה דרכון אמורי? נכון. אבל עד לא מזמן הם היו גם מואבים ועמונים – מה לעשות שהמלכים שלהם כבר אינם!?

אומר הידי משה, משה רבינו פחד – "אם אני יצאתי למלחמת סיחון והרגתי את סיחון ויושביה, יכול להיות שבין האנשים שהרגתי נמצאים עמונים ומואבים, וא"כ יכול להיות שהרגתי את ראש השושלת של דוד המלך. ואם עשיתי זאת, יכול להיות שמנעתי את היציאה של דוד המלך לעולם – אז איך אני יכול לומר שירה על דבר כזה?!" – ומי אמר שירה לבסוף? דוד המלך – 400 שנה לאחר מכן! – ולמה? כי אם הוא נולד, משמע שמה רבינו לא הרג את ראש השושלת שלו וממילא אפשר כעת לומר שירה!

בא הספר **אמרי ח"ן** ומביא תירוץ נוסף, ממה חשש משה רבינו;

כותב האמרי ח"ן – במלחמת סיחון מצאנו שעם ישראל נלחם ללא פחד. ונצח מלך חזק כמוהו ואלו במלחמת עוג פחד משה מפניו עד שה' היה צריך להרגיעו ולהבטיח לו לגבור עליו. והדברים אומרים דרשוני. התורה מלמדת אותנו דבר חשוב ויסודי בהנהגת עם ישראל. כידוע כוחו של עם ישראל תלוי בשני דברים: בקיום תורה ומצוות ובאחדותו. במלחמת סיחון היה עם ישראל מאוחד וכדברי הכתובים המוכיחים שכל הפרשה כתובה בלשון יחיד – 'אעברה' (ולא נעברה) בארצך ויכהו (לא יכוהו) ישראל, ויורש (ולא 'ויירשו') וכו'. כאשר עם ישראל מאוחד מצליח לגבור על כל אויביו גם כאשר מצבו הרוחני איננו שפיר. אולם אם נתפוררה האחדות מעניש ה' על כל העברות וממילא אין סייעתא דשמיא לנצח. אם כן במלחמת סיחון שהיה עם ישראל מאוחד נצח במלחמה קשה את מואב ואת סיחון, ואלו במלחמת עוג נאמר: 'ויפנו ויעלו (ולא ויפן ויעלה) דרך הבשן' (כא, לג). מאחר שלא שרתה אחדות בעם ישראל כפי שהיתה במלחמת סיחון, חשש משה מפני עוג עד שצריך היה להרגיעו ולומר לו לבל יפחד.

הנצי"ב בפרושו (העמק דבר פרשת חוקת כא, לד), מסביר מדוע במלחמת סיחון משה לא פחד ובמלחמת עוג פחד. כידוע משה לא חשב לכבוש את עבר הירדן לפני שנכבשה

שעשית לו כל הנסים הללו שניצל מחילו של סנחריב, שהשמידו ה' לפניו, וכן התרפא מחליו, ואף עפ"י כן **ולא אמר שירה לפניך**, וכי **תעשהו משיח?! לכך נסתתם מיד** נסתתמו הדברים שעלו במחשבה, לעשות את חזקיהו משיח.

שואל הידי משה, משה רבינו שכבש את סיחון¹⁷ ואת עמון ומואב, איך יכול להיות שלא נעמד לרגע ואמר שירה ותודה לקב"ה?!

עונה הידי משה תשובה נפלאה;

הבאנו קודם לכן את דברי הגמרא שאומרת – **"עמון ומואב טיהרו בסיחון"** – ומה פירוש הדבר **"טיהרו בסיחון"**?

ידוע שאמר הקב"ה לישראל¹⁸: **"אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה"** – ולמה?

אומרת הגמרא {מסכת ב"ק לח, א-ב} – **ויאמר ה' אל משה אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה. וכי מה עלה על דעתו של משה לעשות מלחמה עם מואב, שלא ברשות הקב"ה, עד שהוצרך ה' למונעו מכך? אלא נשא משה קל וחומר בעצמו. אמר: ומה מדינים שלא באו אלא לעזור את מואב, אמרה תורה {במדבר כה-יז} צרור את המדינים והכיתם אותם הרי שכנגד המואבים עצמן שהתחילו ויזמו את הפעולות נגד עם ישראל, לא כל שכן שיש להילחם בהם?!** **אמר לו הקב"ה: לא כמו שעלתה על דעתך, עלתה על דעתי. איני חפץ בהשמדת מואב, וגם לא של עמון. מפני ששתי פרידות טובות יש לי להוציא מהן, רות המואביה ונעמה העמונית. שתי צדקניות אלו יוציא ה' בעתיד ממואב ומעמון, ולכן אין לפתוח במלחמה כנגד אומות אלה ...**

ברגע שמלך עמון ומלך מואב נסתלקו מהעולם, אומרת התורה בפרשת בלק: {כב, ד} **וּבִלְק בֶּן צְפּוֹר מֶלֶךְ לְמוֹאָב בָּעֵת הַהוּא;**

אומר רש"י – **בעת ההוא**. לא היה ראוי למלכות. מנסיכי מדין היה, וכיון שמת סיחון מנוהו עליהם לצורך שעה¹⁹.

אחרי שעמון ומואב נכבשו, כולם ניגשו לקחת 'דרכונים' של אמורי;

שואל הידי משה, וכי בזה שהם החליפו את 'הדרכונים', האם הם לא נחשבים למואבים או עמונים יותר?!

¹⁷ **ברוך שאמר**: שהיה גדול בגבורתו יותר מפרעה וחילותיו, והראה שקיבל שורה נפרדת במזמור קל"ו שבתהלים – {שם יט} **לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי כִּי לְעֹלָם חֲסָדוֹ.**

¹⁸ דברים ב, ט.

¹⁹ **ברוך שאמר**: בדיוק כמו היום – לצורך השעה – שקרן עם 6 מנדטים נעשה ראש ממשלה ©

בא הרמב"ן ומחזק את דבריו;

אומר הרמב"ן – רבותינו (במדב"ר יט) נתעוררו גם בזה מדעתם שלא יירא משה רבינו מזרוע בשר²⁰ כי עמו ה' אלהינו וכל הגוים כאין נגדו מאפס ותוהו נחשבו לו והוא המזהיר את ישראל אל תיראו ואל תערצו מפניהם (דברים לא ו) והוא המאשים אותם ביראתם כענין שנאמר במרגלים (שם א כט ל) ואומר אליכם לא תערצו ולא תיראון מהם ה' אלהיכם הוא ילחם לכם...

סיפר פעם הרב נויגרשלי שליט"א, שרב א' דיבר בהרחבה גדולה מול ציבור גדול על נושא של אמונה; אמר להם: "רבותי! עלינו לדעת שכל דבר בבריאה מושג בהשגחה פרטית! – לדוגמא, אפילו אם מגיע מולך אמסטף – אסור לך לפחד! אם לא נגזר עליך לקבל 'ביס', אתה לא תקבל!²¹" – כל הקהל הנהן בראשו, כאילו שהם מסכימים עם הדברים – פתאום התפרץ לאולם אמסטף, ורץ ישר לכיוון הרב²². מהפחד, פתח הרב את החלון וקפץ החוצה! ©

אחרי שהזמינו את 'תנו לחיות לחיות' שלקחו את הכלב, חזר הרב לאולם; מיד ניגשו אליו כמה חבר'ה ושאלו אותו: "כבוד הרב, אמרת לפני כמה דק' שכלב לא נושך אם לא נגזר על האדם – אין לך ביטחון???"

"ודאי שיש לי ביטחון!", אמר הרב.

"אז למה ברכת???"

"אה... זה ליתר ביטחון!" ©

אומר לנו הרמב"ן, משה רבינו אומר לעם שלא יפחדו מהם והוא בעצמו מפחד! לא יכול להיות דבר כזה! – אלא מוכרח שלא פחד ממשה מבשר ודם, אלא מזכות של מצוה שעמדה לו.

בא הספר ניצוצי התורה ומביא מאמר בשם האדמו"ר מצאנז – בעל השפע חיים;

כשירד משה רבינו עם הלוחות, ראה את עם ישראל רוקדים מסביב לעגל ושבר את הלוחות, שנאמר (שמות לב, יט) **וַיִּשְׁלַךְ מִיָּדוֹ אֶת הַלְּחֹת וַיִּשְׁבֵּר אֹתָם תַּחַת הָהָר**;

²⁰ **ברוך שאמר**: כלומר, לא יתכן שמשה רבינו פחד מהכוחות של סיחון ועוג.

²¹ **ברוך שאמר**: כדאי מאד לדעת, אם נקלעתם לסיטואציה כזאת, תאמרו מיד את הפס' (שמות יא, ז) **וְלֹכַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִחְרָץ כָּלֵב לִשְׁנוֹ וגו'** – ומיד הם הולכים! – אמר לי יהודי שזה קרה לו והוא אמר את הפס' ולא עזר, אמרתי לו: "כנראה שהכלב הזה חירש"

©

²² **ברוך שאמר**: כנראה שהם יודעים לזהות חרדים מרחוק ©

ארץ ישראל. הספרי (סוף פרשת עקב) אומר בין היתר: "אלא משתכבשו ארץ ישראל תהיו רשאים לכבוש חוץ לארץ. ואם תאמר מפני מה כבש דוד ארם נהרים וארם צובה ואין מצוות נהגות שם? אמרו דוד עשה שלא כתורה, התורה אמרה משתכבשו לארץ תהיו רשאים לכבוש חוץ לארץ, הוא (דוד) לא עשה כן אלא חזר וכבש ארם נהרים וארם צובה ואת היבוסים שהיה סמוך לירושלים לא הוריש. אמר לו הקב"ה סמוך לפלטרין (לארמון) שלך לא הורשת, האיך אתה חוזר ומכבש ארם נהרים וארם צובה?"

הנצי"ב שואל מדוע במלחמת סיחון נאמר "ויאסוף סיחון", ואלו במלחמת עוג נאמר "ויצא עוג"? (במדבר כא, כג) וכן (במדבר כא, לג)? ומסביר כי סיחון לא האמין שעלולה לפרוץ מלחמה עם ישראל מאחר שראה כי לא נכנסו לאדום ולמואב בלי רשות ומשלא נתנה להם רשות נטו ישראל מעליהם. סיחון לא ידע כי כבוש חלקים ממואב על ידו מהווים הכשר לישראל לעבור דרך ארצו ואף להילחם בו ולכבוש את ארצו. אבל עוג אסף את חייליו אחרי שראה או שמע שעם ישראל כבש את ארץ סיחון, לכן לא נאמר ויאסוף עוג כי חייליו היו כבר ערוכים אלי קרב.

על השאלה מדוע פחד משה להילחם עם עוג ולא עם סיחון, מסביר הנצי"ב כי המלחמה עם סיחון היתה על פי הוראת ה': "עלה רש והתגר בו מלחמה" (דברים ב, כד), ואלו ה' לא צוה להילחם עם עוג וכמו כן סיחון היה מעכב את כניסת ישראל לארץ, לפיכך צריך היה להילחם בו ואלו ממלכת עוג היתה בצפון עבר הירדן ולא הפריעה כלל וכלל לכניסת ישראל לארץ כי העם נכנס דרך יריחו שהיתה רחוקה מממלכת עוג אם כן התגרות ישראל בממלכת עוג היתה לכאורה שלא על פי הקב"ה, לכן אמר ה' למשה: "אל תירא אותו" (במדבר כא, לד).

הרב כלי יקר אומר וכן גם רש"י, שמשה רבינו פחד שמא תעמוד לעוג הזכות שהודיע לאברהם על לקיחת לוט בשבי, כ משה לא פחד מחייליו של עוג אלא מעוג עצמו לכן אמר לו ה': "אל תירא אותו" ולא נאמר "אל תירא את עמו" כי מעמו משה לא פחד.

השאלה, אומר הרב, האם הודעתו של עוג היתה לטובה? הרי רצה שאברהם יהרג והוא ישא את שרה כלום יש בכח הודעה זו להטיל פחד על משה רבינו? מסביר הרב כי עתה לאחר שה' אמר לו 'אל תירא אותו' ידעו כולם כי עוג לא התכוון לטובה אך לפני שאמר ה' למשה לא לפחד מעוג חשב משה שבאמת הודעתו היתה כדי שילך ויציל את לוט ולא כדי לקחת את שרה, לכן היתה סבה לפחדו של משה. הרב מדייק מהמילה: "נתתי אותו" ולא נאמר "אתן אותו" כלומר מעולם לא היתה שום זכות לעוג מהודעתו לאברהם, לכן כבר אז החלטתי שיפול בידי צאצאיהם של אברהם ושרה.

שגרם להצלת לוט, ואפילו שמחשבתו לרעה **חשש משה דאזלין בתר מעשה**, וע"כ אמר לו השי"ת אל תירא אותו כי בידך רמז לשבירת הלוחות שנאמר "וישלך מידיו את הלוחות", והתם מדהסכים הקב"ה על ידו חזין דאזלין בתר מחשבה וכנ"ל וא"כ כבר נתתי אותו, דמאז כבר רואים דאזלין בתר מחשבה ולא בתר מעשה, וא"כ בטלה זכותו של עוג, והרי הוא כאילו כבר נתתי אותו, והבן.

בא הספר **שמן ראש** ומביא את תשובתו של **החתם סופר** ומוסיף על דבריו;

כותב השמן ראש – ונראה דהנה במדרש {במדב"ר יט-לב} איתא עוד טעם למה נתיירא, אמר שמא מעלו ישראל במלחמת סיחון ע"ש. וכתוב **בתורת משה** {קד:} דנראה דאלו ואלו דברי אלקים חיים, דמהיכי תיתי נתיירא שמא יעמוד לו זכות אברהם, נהי שאפשר שלא יוזק בזכותו של אברהם, אבל על כל פנים גם לא יזיק לישראל שהם בני אברהם, ומאי טעמא נתיירא. אבל נתיירא שמא מעלו במלחמה, ויען עוג הפליט הוא היה הגורם שלא נהנה אברהם משבי המלחמה מאומה, כמו שאמר "אם מחוט ועד שרוך נעל" {בראשית יד, כג}, שהרי הוא עורר את אברהם למלחמה, על כן נתיירא משה שמא יוכל להם ח"ו, ועל כן אמר לו הקב"ה אל תירא אותו.

והנה בגמרא {סוטה יז.} דרש רבא בשכר שאמר אברהם אבינו {בראשית יד, כג} אם מחוט ועד שרוך נעל {שהבריה עצמו מן הגזל} זכו בניו לשתי מצוות, לרצועה של תפלין {כנגד שרוך, דהיינו רצועה}, ולתכלת של ציצית {כנגד מחוט} ע"כ. ואם כן יש לו לעוג זכות במצות תפלין שהוא גרם זאת, שהביא את אברהם למלחמה זו. ולכן נתיירא משה שיעמוד לו זכות זה. על כן אמר לו ה': אל תירא 'אותו', שלא יירא ממנו עבור הזכות שגרם לישראל 'אות' של תפלין, והיה לאות על ידך, כי בידך נתתי 'אותו', זכות זה הוא רק של אברהם, כי אפילו אי נימא דדבר הגורם לממון כממון דמי, מכל מקום גורם דגורם לא אמרינן {עין ש"ך חו"מ סימן שפ"ו סק"ג}, ועוג הוי רק גורם דגורם. ואם כן מתשובתו של אותו צדיק שאמר לו אל תירא 'אותו', אנו רואים שנתיירא משה שמא תעמוד לו זכותו של אברהם אבינו שגרם לו בזה שתי מצוות הללו.

ע"פ הדברים האלה, נוכל להבין: אמרנו שבזכות שאמר אברהם אבינו "אם מחוט ועד שרוך נעל וכו'" זכינו לחוט של תכלת;

נשאלת השאלה – ולמה לא חוט בצע בורדו?

אומרת הגמרא {מסכת מנחות מג, ב} – **תניא היה ר' מאיר אומר: מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין למה אנחנו שמים דוקא תכלת בציצית? מפני שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע לכסא הכבוד.**

נשאלת השאלה – לכאורה לא מובן. אתה רואה שרוקדים סביב העגל, למה אתה שובר – תחזיר אותה לקב"ה²³!?

אומרים חז"ל, משה רבינו לא רצה שעם ישראל יהיו נידונים כאשת איש אלא כפנויה, ולכן אמר משה: "אשבור את הלוחות וכך הם יהיו נידונים כפנויה ולא כאשת איש"²⁴.

יוצא א"כ, שהמחשבה של משה היתה נכונה, אבל המעשה היה לא נכון. אבל לאחר שעשה את המעשה, הודה לו הקב"ה. משמע, שהולכים אחרי המחשבה ולא אחרי המעשה.

כותב הספר ניצוצי תורה – "ויאמר ה' אל משה אל תירא אותו כי בידך נתי אותו וגו'" – ויש לדקדק במה שאמר השי"ת למשה כי בידך נתתי אותו, ומשמע שכבר הכניעום בני ישראל, והרי עדיין לא ניצחו אותם והו"ל למימר כי בידך אתן אותו.

והנראה בהקדם לבאר מה דאיתא ברש"י שהיה משה ירא להלחם עם עוג מלך הבשן, שמא תעמוד לו זכותו של אברהם אבינו ע"ה שנאמר ויבוא הפליט ויגד לאברהם העברי, והיינו עוג שפלט מן הרפאים והוא הגיד לאברהם שהמלכים לקחו את לוט בשבי.

והקשה בכלי יקר דהרי כוונת עוג מלך הבשן בזה שסיפר לאברהם ששבו את לוט לא היתה כלל לטובה כדי שינצל אלא כדאיתא במדרש והביאו רש"י שם שנתכוון שיהרג אברהם במלחמתו עם המלכים ויקח את שרה לאשה, וא"כ שכוונתו לרעה היתה מדוע חשש מה שתעמוד לו זכות זה?

ונראה לתרץ דאה"נ שכוונתו לא היתה לטובה, **מ"מ חשש משה דאולי אזלין בתר מעשה**, ובמציאות ע"י מעשה שלו הציל אברהם את לוט ולכן נתיירא. והנה משה רבינו ע"ה בשברו את הלוחות לכאורה עבר על 'לא תעשון כן לה' אלקים', ומ"מ משרע"ה מסר נפשו למען כלל ישראל באמרו מוטב ידוני כפנויה ואל ידוני כאשת איש, והיינו דאף דהמעשה לא היה כ"כ מוסכם ע"פ ההלכה מ"מ מחשבת משה היתה לטובת עם ישראל, וכיון דחזין שהסכים הקב"ה על ידו כדאיתא במסכת שבת {פז ע"א} עה"פ 'אשר שברת', שאמר לו הקב"ה יישר כחך ששיברת, הרי דהקב"ה **הסכים לזה דאזלין בתר המחשבה ולא אחרי המעשה בלחוד**.

ובזה יבואר הפסוק שלפנינו, דהקב"ה ראה שמשה רבינו ע"ה מתיירא מפני עוג, והוא משום שחשש שתעמוד לו זכותו

²³ **ברוך שאמר:** מובא במהרש"א, שברגע שעשו את העגל הקב"ה לא רצה לתת לו את התורה, אלא רצה להשאיר את הלוחות למעלה, רק משה רבינו לקח את הלוחות בכוח.

²⁴ **ברוך שאמר:** כי אם היה מוסר להם את הלוחות, היו נידונים כאשת איש, היות וזה היה כמעשה כתובה.

ע"פ הדברים האלה, חשבתי לחבר את זה לדברים שאמרנו קודם; איך נכנסה בו נשמת ר' שמעון בן נתנאל? אם אמרנו שהיה לו זכות בזה שקיבלו את החוט תכלת בציצית – והתכלת מביא ליראה – לכן הוא נכנס בר' שמעון בן נתנאל שהיה ירא חטא!

מובא בחז"ל, שעוג מלך הבשן האריך ימים עוד מתקופת נח;

אומר המדרש {במדבר רבה, פרשה יט, אות לב} – **כְּשָׁבָא מִשָּׁה לְעִשּׂוֹת מִלְחָמָה נְתִירָא הֵימְנוּ, אָמַר אֲנִי בֶן מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה, וְזֶה יוֹתֵר מִחֲמֵשׁ מֵאוֹת, אֲלוּלִי שֶׁהָיָה לוֹ זְכוּת לֹא חָיָה כָּל הַשָּׁנִים הָאֵלּוּ.**

אומר הרש"ש – **זֶה יוֹתֵר מִחֲמֵשׁ מֵאוֹת.** אי אמרין שפלט מדור המבול כדאיתא נדה {סא, א} ובזבחים {קי"ג, ב} צא וחשוב ותמצא תתל"ב שנה מהמבול עד עכשיו ועוד איזה שנים שחי קודם המבול, וממלחמת אמרפל וחביריו עד עכשיו תמצא ת"ע שנה.²⁸

כותב המהרז"ו – **יוֹתֵר מִחֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה.** עי' בהגהת רש"ש צ"ל. ואולי צ"ל יותר מח' מאות שנה שהיה כתוב ח' ונשתבש לה' והדפיסו חמש מאות.

משמע, שהוא זכה לראות את כל האבות הקדושים – עד משה רבינו.²⁹

בא מדרש אור חדש ומביא דברי מדרש בדברים רבה;

אומר המדרש {דברים רבה, פרשה א, אות כה} – **וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי אֵל תִּירָא אוֹתוֹ, כִּי בִידֶךָ אֶתְּנֶנּוּ, אֵין כְּתִיב כָּאן, אֵלָּא (דברים ג, ב): כִּי בִידֶךָ נִתְּתִי אוֹתוֹ, אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כָּבֹד פְּסָקִי דִּינוּ מִימֹת אַבְרָהָם, כִּיצַד, בְּשָׁעָה שֶׁנִּשְׁבָּה לוֹט בֶּן אַחִיו, וְכָא עוֹג וּבִשָּׁר אֶת אַבְרָהָם, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יד, יג): וַיָּבֵא הַפְּלִיט, אָמַר רִישׁ לְקִישׁ מִשּׁוּם בֶּר קֶפְרָא פְּלִיט הָיָה שְׁמוֹ, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ עוֹג, שֶׁבָּא וּמָצָא אֶת אַבְרָהָם עֹסֶק בְּמִצּוֹת בְּעֻגֹת הַפֶּסַח, וְלֹא בָּא לְשֵׁם שָׁמַיִם אֵלָּא לְשֵׁם נוֹיָה שֶׁל שָׂרָה, אָמַר בְּלָבוּ הָרִינִי מִבִּשָּׁר אוֹתוֹ, וְהִגְדֹּד הוֹרְגוֹ, וְנוֹטֵל אֲנִי אֶת שָׂרָה אִשְׁתּוֹ. אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ**

וכשנזכר האדם בכיסא הכבוד – מה זה עושה לאדם??? יראת שמים! – ומי הביא לנו את הפחד הזה?! אברהם אבינו שאמר "אם מחוט ועד שרוך נעל" – ומי הביא את אברהם אבינו למלחמה?! עוג מלך הבשן! משמע מכאן, שכל היראה שיש לנו באה כתוצאה ממה שעשה עוג מלך הבשן, לכן היה משה רבינו ירא ממנו! – אמר לו הקב"ה: "אל תירא אותי" – כלומר, אל תפחד לא מהחוט של התכלת ולא מהאות של התפילין!

יש דעה בחז"ל, שעוג מלך הבשן הוא אליעזר עבד אברהם, ובשעה שמל אברהם את עצמו ואת בני ביתו, גם אליעזר נימול – ואם הוא נימול אז יש לו אות ברית קודש, כמו שאומרים בבית המילה: **"וְצִאצְאִיו חֲתָם בְּאוֹת בְּרִית קִדְּשׁ"** – ומזה פחד משה אבינו, שאם הוא אליעזר תעמוד לו זכות הברית;

אומר הזוהר הקדוש²⁵, אמר הקב"ה למשה רבינו: "אין לך ממה לחשוש היות והוא כבר חילל את בריתו".

בא האגרא דכלה {פרשת שופטים} ואומר חידוש נפלא – דהנה לפעמים היראה שאדם מתיירא מאיזה דבר והוא לטובתו, שנפל מיראת הבורא והשי"ת מזכירו ע"י דבר שרואה איזה ייראו בעולם, והנה המשכיל מתבונן מהיכן הדבר הזה להיות שמלובש בו ניצוץ מיראת הבורא טוב לי להתדבק במקורו ביראת הבורא וממילא תתבטל ממני היראה הגשמית, ואותו הניצוץ הקדוש שהיה מלובש בדבר הגשמי המאויס יתברר מן הדבר ויפול לחלקו ולחלק נשמתו כאשר יוציא אותן הניצוץ מהקליפה, ותבין מה שאמר האר"י ז"ל²⁶ שהיה משה אדונינו מתיירא מעוג מלך הבשן להיות שהיה טמון בתוכו ניצוץ הקדושה של ש'מעון ב'ן נתנאל [ר"ת בש"ן] שהוא היה ירא חטא [אבות פ"ב מ"ח]²⁷ על כן נפלה יראתו על אדם הרואה אותו, ואמר לו הש"י {במדבר כא, לד} אל תירא אותו דייקא, כי בידך נתתי אותו היינו [הניצוץ] הטמון בתוכו ינתן בידך אל הקדושה והבן.

²⁵ **ברוך שאמר:** חוקת דף קפ"ד ע"א.

²⁶ שער הגלגולים הקדמה ל"ח, וגם מרע"ה הכה לעוג מלך הבשן, ובו היה אז מעורב ניצוץ ר' שמעון בן נתנאל ר"ת בש"ן, וזהו עוג מלך הבשן, ולכן היה מרע"ה מתיירא ממנו מן עוג להמיתו, מפני אותו ניצוץ של קדושה שהיה ירא חטא שהיה בו.

²⁷ **חֲמִשָּׁה תַלְמִידִים הָיוּ לוֹ לְרַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זַכָּאי, וְאֵלּוּ הֵם, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן הוֹרְקָנוֹס, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנִנְיָה, וְרַבִּי יוֹסִי הַכֹּהֵן, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן נַתְנָאֵל, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֲרָךְ. הוּא הָיָה מוֹנֶה שְׁבָחוֹ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן הוֹרְקָנוֹס, בּוֹר סוּד שְׁאִינוּ מֵאֲבֵד טָפֶה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנִנְיָה, אֲשֶׁרִי יוֹלְדֵתוֹ. רַבִּי יוֹסִי הַכֹּהֵן, חֲסִיד. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן נַתְנָאֵל, יֵרָא חֲטָא.**

²⁸ **ברוך שאמר:** אומר מיד הרש"ש: זו טעות. עוג לא היה בן חמש מאות, אלא בן 832 לפחות; איך? כי אומרת הגמרא {מסכת זבחים קי"ג, ב} – **וְעוֹד עוֹג מֶלֶךְ הַבֶּשֶׁן הֵיכָא קָאִי אֵלָּא נֹס נַעֲשֶׂה לֵהּ שְׁנַצְטַנּוּ בְּצִידֵי הַתִּיבָה;** אם תספור מהמבול ועד המפגש עם משה רבינו, יצא לך 832 שנה. ועוד סביר להניח, שבזמן המבול הוא לא היה תינוק, ולכן סביר להניח שהוא היה למעלה מ- 832 שנה. א"כ, איך יכל להיות שהמדרש כותב שהוא היה בן חמש מאות שנה?

²⁹ **ברוך שאמר:** מבלי להתייחס לדעה שעוג היה אליעזר עבד אברהם.

ובהמשך נאמר: "אין דרך לנטות ימין ושמאל" (במדבר כה, כו) – שלא מצא פסולת באחד מבניו, ע"כ.

שלשת האבות מקבילים לשלשת המידות: אברהם – מידת החסד, יצחק מידת הגבורה, יעקב – מידת התפארת. על ידי הנהגת הפרזה במידת החסד והגבורה אפשר להגיע לחסד דטומאה – גילוי עריות, ולגבורה דטומאה – שפיכות דמים. ובכדי שלא להגיע לזה, ישנה מידת התפארת, המשלבת את שני המידות חסד וגבורה, ועל ידי זה לא מגיעים לטומאה.

אברהם אבינו, ביתו היה מושרש בחותמה של מידת החסד, הופרש ממנו ה"פסולת", חסד דטומאה – גילוי עריות, על ידי ישמעאל, כפי שמצינו בבראשית רבה {נג, יא} על הכתוב: "ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק" (בראשית כא, ט) דרש רבי עקיבא: אין 'מצחק' אלא גילוי עריות, ע"כ. יצחק אבינו שמידתו היתה גבורה, הופרשת ה"פסולת" של מידתו של יצחק, והוא הרציחה, על ידי עשיו, שעליו נאמר: "ועל חרבך תחיה" (בראשית יז, מ). לעומתם יעקב אבינו, מידתו תפארת, כלומר, שילוב בין המידות חסד וגבורה, כדי שלא יפריזו בשום מידה וכל מידה שומרת על חברתה, לכן מזרעו לא יצא שום פסולת.

כשבלעם בא לקלל את עם ישראל, הוא מנסה להחדיר את הקללה דרך האבות. ואומנם דרך אברהם ויצחק שיצא מהם פסולת, הוא יכול להחדיר, אבל דרך יעקב אין דרך להחדיר – "אין דרך לנטות ימין ושמאל", מכיון שמזרעו לא יצא פסולת. לכן ניסה לקלל את עם ישראל דרך עין הרע, על ידי שמשבחם בקול גדול, וכפי שדרשו במדבר רבה {בלק כ, כא} כשבא בלעם לקלל את ישראל עיקם הקב"ה את לשונו והתחיל לברך, נתן הקב"ה כח בקולו, וקולו הלך מסוף העולם ועד סופו, כדי שישמעו האומות שהוא מברכם. ועל בלעם נאמר: "מברך רעהו בקול גדול בבוקר השכים – קללה תחשב לו" (משלי כז, יד). שהרי לאחר ברכתו יעץ להכשיל את עם ישראל בבנות מואב והרג כ"ד אלף מישראל, ע"כ. כלומר, לאחר שבלעם לא מצא פרצות בעם ישראל, אמר: אשבח אותם בקול גדול ויכנס בהם עין הרע.

כמו כן עוג, הוא ניסה לפגוע ביצירת עם ישראל דרך הפרצות שמצא באבות. "אברהם אבינו" שמידתו חסד והפסולת היא חסד דטומאה – גילוי עריות, שם ניסה לפגוע בעם ישראל על ידי שיקח את שרה לאשה דרך חסד דטומאה, גילוי עריות. "יצחק אבינו" שמידתו גבורה והפסולת היא גבורה דטומאה – שפיכות דמים, שם ניסה לפגוע בעם ישראל על ידי שפיכות דמים, שאמר: כלום באצבעי אני הורגו. אבל אצל "יעקב אבינו" לא היתה פסולת ושם לא

הוא, אי רשע, כך אמרת, חייך שאני נותן לך שכר רגליך, ומאריך לך שנים, ומה שחשבת בלבך הריני הורג אברהם ונוטל את שרה, ביד בני בניה עתיד אותו האיש לפל.

דבר אחר, כי בידך נתתי אותו, כי בידך אתנו אין כתיב כאן, אלא כי בידך נתתי אותו, כבר פסקתי את דינו מימות יצחק, כיצד, בשעה שמל אברהם את יצחק בנו עשה משתה וקרא לכל מלכי כנען, שנאמר (בראשית כא, ח): ויעש אברהם משתה גדול וגו', מהו גדול, שכל גדולים היו שם, אף עוג היה שם, באותה שעה אמרו לו לעוג לא כך היית אומר, אברהם פרדה עקרה הוא ואינו מוליד, כיון שראה את יצחק אמר, מהו זה, אין זה כלום, באצבעי אני הורגו, אמר לו הקדוש ברוך הוא כך אמרת, על מנת שתראה אלפים ורבבות יוצאים ממנו, ובידם אותו האיש עתיד לפל.

דבר אחר, כי בידך אתנו אין כתיב כאן, אלא נתתי, כבר פסקתי את דינו מימות יעקב, כיצד, בשעה שנכנס יעקב אצל פרעה לברך אותו, שנאמר (בראשית מז, ז): ויברך יעקב את פרעה, היה עוג יושב שם, באותה שעה אמר לו פרעה לעוג לא כך היית אומר, אברהם פרדה עקרה הוא ואינו מוליד, הרי בן בנו ושבעים נפש מירכו, אותה שעה התחיל עוג מכניס עין רעה עליהן, אמר לו הקדוש ברוך הוא אי רשע, מה אתה מכניס עין רעה בבני, תמס עינו של אותו האיש, עתיד אותו האיש לפל בידו, הרי כי בידך נתתי אותו.

כותב האור חדש – מדרש זה מביא שלשה מקומות שבהם כבר נפסק דינו של עוג, ושלשת המקומות היו אצל שלשת האבות. אצל אברהם אבינו עוג נכשל בעריות – שבא לראות ניה של שרה ורצה לקחתה לאשה. אצל יצחק אבינו עוג נכשל בשפיכות דמים – שרצה להרוג את יצחק. ואצל יעקב אבינו נכשל בעין רעה – שרצה לשים עין הרע על יוצאי חלציו של יעקב שבעים נפש. ננסה למצוא הסבר יותר מעמיק לשלשת הנסיונות למעלה של עוג והקשר לכל אב ואב.

כשהלך בלעם לקלל את ישראל, הלך עם אתונו עד שנפגשו עם מלאך ה'. אמרו על זה חז"ל במדרש במדבר רבה {בלק כ, יד}: הראה לו סימנים של אבות. עמד לו בראשונה היה ריוח מכאן ומכאן, ונאמר "ותט האתון מן הדרך ותלך בשדה" (במדבר כב, כג). בשנייה לא יכלה לזוז אלא לצד אחד. בשלישית אין דרך לנטות ימין ושמאל. ומה היו הסימנים האלה? שאילו ביקש לקלל בניו של אברהם, היה מוצא מכאן ומכאן: בני ישמעאל ובני קטורה. ביקש לקלל בני יצחק, היה מוצא בהם צד אחד: בני עשיו, ונאמר: "ותלחץ אל הקיר" (שם כה). בניו של יעקב, לא מצא בהם פסולת ליגע בהם, לכן נאמר בשלישית: "במקום צר" (שם כו) זה יעקב, דכתיב: "ויירא יעקב מאד ויצר לו" (בראשית לב, ח),

לגובה עשר אמות **ומחייה בקרסוליה** הכה את עוג בקרסוליה וקטליה והרגו.

בא הביאור הלכה במקום, ואומר שצריך ללמוד את הגמרא הזאת כפשוטה;

כותב **הביאור הלכה** {ס' ר"ח} – **ואבן שבקש עוג וכו'.** ולפי פשוטו אין תמה כל כך על איש כזה, שהוא היה מבני ענקים, ואביו הוא מאותן שאמר עליהם הכתוב, "ויבאו בני האלהים אל בנות האדם וילדו להם", וכדאמרינן בנדה ס"א, סיחון ועוג מבני אחיה בן שמחזאי, ועין שם ברש"י שהוא ועזאל הם המלאכים שירדו מן השמים בימי דור אנוש, וממילא כח גבורתו היה מעין גבורת מלאכים.

אם כוחם היה ככוחם של מלאכים, נוכל להבין **תוספות** במסכת פסחים כפי שמבאר בעל הזרע ברך;

אומר המדרש {בראשית רבה, פרשה מח, אות ט} – **אמר רבי לוי: אחד המלאכים שבאו אל אברהם נדמה לו בדמות סדקי** [אופה], **ואחד נדמה לו בדמות נטי** [רב חובל], **ואחד בדמות ערבי** [סוחר ישמעאלי] – גם כאן יש ערבים ©

נשאלת השאלה – למה הם לא יכלו לבוא כולם ב'תלבושת אחידה' – למה כל אחד היה צריך לבא בלבוש אחר?

אומר הספר **זרע ברך** {פרשת וירא} – ובדאי לא לחנם נדמו לו בג' תוארים הללו. לכך אפשר דעם היות ידוע דמלאך הוא שלישי של עולם, כמשרז"ל מפס' וגויתו כתרשיש. וידוע דהעולם בכללו שלישי ישוב, שלישי ים ושליש מדבר כמשרז"ל: [תוספות מסכת פסחים צד, א] – "כל העולם כולו שלישי ימים שלישי מדברות שלישי ישוב"; וא"כ אפשר באו ג' מלאכים הללו שהם ג' שלישי העולם באו בג' תוארים הללו, שהם רמזים לג' חלקי גבול העולם, והודו לאברהם שכדאי וכדאי הוא לבראת את העולם בזכותו ולהשליטו על ג' חלקי עולם הנ"ל.

אם כל מלאך מחזיק שלישי עולם, ממילא אין פלא שיש בנאדם שיכול בכוחו להחזיק 12 ק"מ מרובע.

מסופר שהיה אברך א' בליטא, שהיה נוהג להביא לחזון איש זיע"א יין כל ערב שבת³⁰. יום א' הגיע אותו אברך לחזון איש ואומר לו שדברי הגמרא בברכות היא 'גוזמא', שכביכול הפריזה בכוחו של עוג – "איך בנאדם יכול להרים הר שגודלו 12 ק"מ מרובע?!"; אמר לו החזון איש: "בשבוע הבא אל תביא לי יין!"

נדהם האברך ושאל: "למה לא?"

היתה פירצה, לפיכך ניסה עוג להכניס עין הרע, כי על דבר מושלם אפשר לפגוע רק על ידי עין הרע.

לפיכך מביא המדרש את שלשלת נסיונות עוג לפגוע ביצירת עם ישראל, שהם מקבילים וקשורים לאבות האומה, ובגין אותם נסיונות אומר הקב"ה למשה רבינו שלא ירא מעוג, כי כבר נפסק דינו.

לאחר הדברים האלה, נוכל להתחיל לסגור קצוות:

אומרת הגמרא {מסכת ברכות נד, א} – **תנו רבנן: הוואה מעברות הים** המקום שעברו ישראל את ים סוף, **ומעברות הירדן** או את המקום שעברו בו ישראל את הירדן **מעברות נחלי ארנון** המקום שעברו ישראל את נחלי ארנון בגיא בן צוקים **אבני אלגביש במורד בית חורון ואבן שבקש לזרוק עוג מלך הבשן על ישראל ואבן שישב עליה משה בשעה שעשה יהושע מלחמה בעמלק ואשתו של לוט וחומת יריחו שנבלעה במקומה על כולן צריך שיתן הודאה ושבח לפני המקום...**

פוסק השולחן ערוך {או"ח ס' ר"ח ס"א} – **הוואה מקום שפגעו בו נסים לישראל, כגון: מעברות הים, ומעברות הירדן, ומעברות נחלי ארנון, ואבני אלגביש של בית חורון, ואבן שבקש עוג לזרוק על ישראל, ואבן שישב עליה משה בעת מלחמת עמלק, וחומת יריחו מברך: שעשה נסים לאבותינו במקום הזה**

ממשיכה הגמרא ואומרת {שם ע"ב} – מקום הנס המנוי בברייתא: **אבן שבקש עוג מלך הבשן לזרוק על ישראל.** מפרשת הגמרא: **גמרא גמירי לה מפי המסורת למדוה. אמר עוג לעצמו: מחנה ישראל, כמה הוי מה גודלו? תלתא פרסי שלש פרסאות בריבוע, כשכל פרסה זה 4 ק"מ = 12*12 ק"מ. איזיל ואיעקר טורא בר תלתא פרסי** אלך ואעקור הר שמדתי שלש פרסאות בריבוע, **ואישי עלייה ואיקטלינהו** ואזרוק עליהם ואהרגם. **אזל עקר טורא בר תלתא פרסי** הלך עוג ועקר הר בן שלש פרסאות, **ואייתי על רישיה והניחו על ראשו, לשאתו אל מחנה ישראל ולזרקו עליהם. ואייתי קודשא בריך הוא עליה קמצי** אלא שהביא הקב"ה נמלים על ההר ונקבוה והם נקבו בו חור ונחית בצואריה ונפל ההר סביב צווארו, כאשר ראשו של עוג בחור. **הוה בעי למשלפה בקש עוג לשולפו, משכי שיניה להאי גיסא ולהאי גיסא** התארכו שיניו ונמשכו לצד זה ולצד זה וחדרו להר **ולא מצי למשלפה** ולא יכל לשלפו, **והיינו דכתיב זה שאמר הכותב {תהילים ג-ח} שני רשעים שברת וכדר' שמעון בן לקיש** וכמאמרו של ר' שמעון בן לקיש. **דא"ר שמעון בן לקיש: מאי דכתיב שני רשעים שברת? אל תקרי שברת אלא שרבת** – הארכת, רמז לשיני עוג שנתארכו וחדרו להר. **משה כמה הוה כמה היה גבוה? עשר אמות. שקיל נרגא בר עשר אמין** לקח גרזן שאורכו עשר אמות **שוור עשר אמין** קפץ

³⁰ **ברוך שאמר:** שלא כמו היום שהיין מצוי בשפע ב"ה – פעם היה קשה מאוד להשיג יין.

"כי אתה אפיקורוס!" אמר לו החזן איש.

עלינו לדעת, שהרשב"א והמהרש"א והבן יהוידע, אומרים לנו שהדברים לא כפשוטם;

אומר הבן יהוידע – איזיל ואעקר טורא בת תלתי פרסא.
מאמר זה לפי פשוטו זר מאד כי הר שהוא ג' פרסאות על ג' פרסאות הוא שיעור כ"ד אלף והוא מהלך שלשה שעות וחצי ויותר. ואפילו עוג היה מן בני הנפילים א"א לעקור הר כזה בטבע ...

בא הרשב"א³¹ ואומר, שכדי להסביר כל מיני דברים השתמשו חז"ל הקדושים במשלים;

אומרים חז"ל {שיה"ש רבה, פרשה א, אות ג} – **רבי היה יושב ודורש ונתנמנם הצבור**³², **בקש לעוררן, אמר ילדה אשה אחת במצרים ששים רבוא בקרס אחת, והיה שם תלמיד אחד ורבי ישמעאל ברבי יוסי שמו, אמר ליה מאן הוה נון, אמר ליה זו יוכבד שילדה את משה ששקול כנגד ששים רבוא של ישראל, הוה הוא דכתיב (שמות טו, א): אז ישיר משה ובני ישראל ...**

נשאלת השאלה – מה היה גובהו של עוג מלך הבשן?

אם נמדוד את הרגל שלנו – מהרצפה ועד הקרסול, נקבל בערך 6 ס"מ; גובהו של אדם ממוצע הוא בערך 1.80 מטר. משמע שהיחס בין גובה הקרסול לסך גובהו של האדם הוא 1:30.

מכאן יוצא, שאם אומרת הגמרא שגובהו של עוג – מהרצפה ועד הקרסול היה 30 אמות, משמע שגובהו היה 900 אמה – היינו 450 מטר! – ואם ננסה לתאר את זה למציאות היום – זה יצא משהו כמו 450 קומות [בערך] = 3 פעמים מגדלי עזריאלי היה גובהו!

אעפ"כ אומר הקב"ה למשה רבינו "אל תפחד ממנו!" ☺ - הלך משה רבינו והרג אותו – איך? נתן לו מכה בקרסול – איך? לקח רומח של 10 אמות וקפץ 10 אמות – ולכאורה, זה לא נראה הגיוני שאפשר לעשות דבר כזה! – משמע, שהיו כאן מעשי ניסים!

כותב הרשב"א {עין יעקב שם} – וכבר ידעת שנמשלו האבות בדברי הנביאים להרים כאמרו {מיה ו} קום ריב את ההרים, ומבואר מזה הביטוי אל צור חוצבתם. ומבואר אחריו הביטוי אל אברהם אביכם וכשבאו ישראל להוריש גוים גדולים

³¹ **ברוך שאמר:** אין לנו כיום ספר של הרשב"א על אגדות חז"ל, אלא כל פירושויו על כך מופיעים בעין יעקב.

³² **ברוך שאמר:** ומכאן חיזוק לכל הדרשנים – אם התחילו להירדם לך בשיעור, דע לך שהשיעור שלך כ"כ מרומם עד שרוממת אותם לתקשר עם מלאכי השרת! ☺

ועצומים מהם לא בצדקתם רק מצד זכות האבות ומשמרו ית' את השבועה אשר נשבע להם כמו שהעיד הכתוב {דברים ט} לא בצדקתך וביושר לבבך וכתוב בתריה ולמען הקים את השבועה אשר נשבע לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב וגו' שהיתה מקטרגת מדת הדין כמו שבא במדרש לבא לקחת לו גוי מקרב גוי על כך נתירא משה שמא תעמוד זכות אברהם לעוג והיא המחשבה שחשב עוג. ואמר אחרי שאין כח האומה הזו עם רבוי העם שמחניהם בג' פרסאות רק מצד זכות אבותם ואני כבר קדמתי להם בזכות אברהם א"כ הריני עוקר ההר ההוא מהם ואעזור בו להפכו עליהם והקומצים שבאו ונקבו ההר משל לישראל שהם החגבים שכחם בלשונם וכמו שבא במדרש {במדבר"ר פ"ח אות ה}: כלחוך השור את ירק השדה {במדבר כב} מה השור כחו בלשונו אף ישראל כחם בלשונם ר"ל שבתפלותיהם ותחנתם עמדה להם זכות אברהם ולא סייעה את עוג רק נתהפכה עליו והיא שירדה על צוארו והקהתה את שניו ומפני שהיה עוג מלך חזק ומצד הטבע וכח הזרוע לא היה להם מעמד בפניו. ועוד שזכות אברהם היה מן הראוי שלא היתה פוגעת בו ע"כ הוצרך משה בתפלתו לזכותו ולזכות השבטים ולזכות האבות כולם. ר"ל אברהם יצחק ויעקב והוא אמרם משה כמה הוי (כמה היה גובהו)? עשר [אמות] שקל נרגא בת עשר [רומז על עם ישראל, שער זה מספר של שלמות] ושור עשר [וקפץ עשר אמות]. ר"ל משה עשר שעמדה לו זכותו והנרגא שלקח רמז לזכות העם בכללו שהיו שם עמו ומפני שהיו שם המשילם לכלי המושם בידו שהיה פועל בו "ושור עשר" – ר"ל, זכות האבות עליהם השלום ועל כן המשיל הענין למדלג שמדלג למעלה שהוצרך לדלג אצל זכות שכבר קדמו והיו בזמן למעלה ממנו. **ואחר ביאר למה הוצרך לכל זה להכות אותו בקרסוליו.** ר"ל לבטל ממנו זכות שלשה פסיעות שפסע בקרסוליו בשביל אברהם ואמרו משה כמה הוי עשר כי כן היתה מדתו של משה רבינו ע"ה כמו שנזכר בשבת [צב]. וע"י כן לקח כל השיעורים בעשר ולא שיהא צריך כאן לכל השיעורים האלו אלא מפני סדור המשל כי הוא ממשל עוג בגדול קומה מאד עד שעקר הר של ג' פרסאות ושמו על ראשו על כן המשיל שיעור גובה קרסוליו לשלושים אמה כי כן דרך המשלים לתפוש פרטים נאותים למשל ההוא שרצה בו הכתוב או החכמים וכן עיקר.

א"כ למדנו מכאן דבר עצום! על ראשו של עוג היה הר – ומה פורר אותו??? ה'נמלים' – היינו תפילותיהם של ישראל! ומכאן אבן יסוד לכל יהודי באשר הוא – ומהי אותה אבן היסוד?

מלמדת אותנו הפרשה, עד כמה אומות העולם מאמינים בכוח התפילה; לאחר שאהרן הכהן נפטר לבית עולמו, הלכו העמלקים והתחפשו לכנענים ובאו להילחם בישראל;

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

בס"ד

עוג מלך הבשן מרים הר שלם – באים נמלים ומפוררים על ראשו את ההר – ללמדנו, שאין יהודי שאין לו 'הר' על ראשו: א' עם ילדים מעוכבי שידוך, א' עם בעיות פרנסה, א' עם בעיות בריאות וכו' וכו' – לכל א' נראה שעוג מלך הבשן הרים עליו את ההר ותיכף הולך לזרוק עליו אותו!

אומר לנו **הרשב"א**, אותם נמלים שפוררו את ההר זה כוח התפילה; העמלקים התחפשו כדי שעם ישראל לא יתפלל – ולמה??? כי כוח התפילה של ישראל משבר הרים ועוקר סלעים!

גם היום – הממשלה שבשלטון לא שרוצה לזרוק עלינו 'הר' – אלא 'הרים'! אבל עלינו לדעת שרק דבר א' יכול לעזור מול ה'הרים' האלה – כוח התפילה!

אומרת התורה: {כא, א} **וְיִשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עַרְדַּי יֹשֵׁב הַנֶּגֶב כִּי בָא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשָּׁב מִמֶּנּוּ שָׁבִי:** {ב} **וַיֵּדֶר יִשְׂרָאֵל נָדָר לֵה' וַיֹּאמֶר אִם נָתַן תִּתֵּן אֶת הָעַם הַזֶּה בְּיָדִי וְהִחַרְמְתִּי אֶת עֲרִיקָם.**

אומר רש"י – **ישב הנגב**. זה עמלק, שנאמר (במדבר יג, כט) עמלק יושב בארץ הנגב. ושנה את לשונו לדבר בלשון כנען, כדי שיהיו ישראל מתפללים להקדוש ברוך הוא לתת כנענים בידם והם אינם כנענים, ראו ישראל לבושיהם כלבושי עמלקים ולשונם לשון כנען, אמרו נתפלל סתם, שנאמר אם נתן תתן את העם הזה בידִי.

פירוש הדבר, אומות העולם הכירו בכוח התפילה של ישראל! ולכן לבשו בגדים של כנענים והתחילו לדבר בלשונם – הכל כדי ש'חלילה' תפילתם של ישראל לא תיענה!

אם נתפלל להקב"ה בבקשה ותחינה שיחוס וירחם עלינו, בטוחני שיגיע משיח צדקנו ב"ב אמן ואמן!!!